Пралетарыі ўсіх краін, яднайцеся!

ЗВЯЗДА

25 мая 1991 г. СУБОТА

Газета выдаецца са жніўня 1917 года

Орган Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Беларусі, Вярхоўнага Савета і Савета Міністраў Беларускай ССР

№ 101 (21629)

Цана 10 кап.

АПОШНЯЯ ІНФАРМАЦЫЯ АД 18 ДА 18 СУТАК

ТЭЛЕГРАМА

Мінск, 41, Ленінскі праспект, 77, газета «Звязда»

Мы, механізатары калгаса імя Бумажкова Акцябрскага раёна Гомельскай вобласці, патрабуем захаваць дзеючы цяпер Закон аб зямлі і не абмяркоўваць у Вярхоўным Савеце рэспублікі пытанне аб прыватнай уласнасці на зямлю.

Механізатары Галавачанка Адам Дронавіч, Галавачанка Адам Цярэнцьевіч, Манецкі Мікалай Ігнатавіч — усяго 36 чалавек.

ТЭЛЕГРАМА

Мінск, Ленінскі праспект, 77, рэдакцыя газеты «Звязда»

Калектыў калгаса імя Кірава Акцябрскага раёна Гомельскай вобласці звяртаецца да дэпутатаў Вярхоўнага Савета БССР: нам не патрэбна прыватная ўласнасць на зямлю. Мы за калгасна-кааператыўную ўласнасць і дзяржаўную. Мы за сацыялістычны спосаб вядзення сельскай гаспадаркі.

РАСКАЖАМ СВЕТУ ПРА БЕЛАРУСЬ

Сёння ў Мінску адкрываецца міжнародны кангрэс беларусістаў. Старшыня яго аргкамітэту, дырэктар навукова-асветнага цэнтра імя Ф. Скарыны Адам Мальдзіс расказаў нашаму карэспандэнту:

— Не кажучы ўжо пра славянскі свет, ва ўсіх кутках планеты — аж да Індыі і Японіі працуюць сёння прыхільнікі, даследчыкі і прапагандысты беларускай культуры. Дзякуючы іх адданасці, бескарыслівасці свет болей даведваецца пра Беларусь. Але дзейнасць гэтых людзей да апошняга часу была раз'яднанай і нескаардынаванай. Летась жа ў Варшаве была ўтворана Міжнародная асацыяцыя беларусістаў. Яе цяперашні кангрэс ў Мінску — натуральна, будзе першым, установчым.

Вельмі насычаная праграма разлічана ўсяго на 3 дні. (У многім гэта дыктуецца сённяшнімі патрабаваннямі ашчаднасці).

25 мая адбудзецца першае пленарнае пасяджэнне кангрэса, будуць працаваць секцыі: гісторыя, культура; мовазнаўства; літаратура, мастацкі пераклад, фальклор.

Нядзеля, 26 мая, пройдзе як **Дзень беларускага пісьменства.** Сустрэцца з удзельнікамі кангрэса можна будзе ля помніка М. Багдановічу ў Мінску, а таксама ў Вязынцы і Мікалаеўшчыне. Так сімвалічна ў гэтым мерапрыемстве будуць прысутнічаць і тры класікі беларускай літаратуры.

На наступны дзень запланаваны круглы стол «Беларуская дыяспара» (пра лёс беларускай эміграцыі ў свеце), а вечарам спецыяльна для нашых гасцей купалаўцы пакажуць п'есу «Тутэйшыя». Усе пасяджэнні кангрэса будуць праходзіць у Доме літаратара.

Хто прыехаў да нас? Гэта — 69 замежных удзельнікаў — найбольш зразумела, з суседняй Польшчы, а таксама з Балгарыі, Чэха-Славакіі, Германіі, Англіі, Швейцарыі, Аўстрыі, Швецыі, Італіі, ЗША. Прымуць удзел і каля ста вучоных і перакладчыкаў нашай краіны: прадстаўнічая дэлегацыя Масквы, а таксама рэспублік — Украіны, Літвы, Латвіі, Эстоніі, Грузіі, Таджыкістана.

Хочацца верыць: калі ў нас столькі сяброў у свеце, супольна мы вырашым усе праблемы хутчэй.

А. ЦІХАНОВІЧ.

КАНСУЛЬТУЕ АКАДЭМІК

ГОМЕЛЬ. **(У. Пернікаў).** Сюды прыбыў генеральны дырэктар Усесаюзнага гематалагічнага цэнтра, сапраўдны член Акадэміі медыцынскіх навук СССР А. І. Вараб'ёў. Ён курыруе работу гематалагічнай службы вобласці і кансультуе хворых, здароўе якіх падарвана вынікамі чарнобыльскай катастрофы.

Андрэй Іванавіч сустрэўся са спецыялістамі-медыкамі, наведаў абласную бальніцу і будаўнічую пляцоўку, дзе зараз узводзіцца цэнтр дыягностыкі, лячэння і навуковага аналізу вынікаў уздзеяння малых доз радыяцыі на чалавечы арганізм. Яго парады па многіх пытаннях былі вельмі карыснымі.

«ВЫШЭЙШАЯ МЕРА»

ГРОДНА. Раней не прынята было цікавіцца гэтай статыстыкай. Але час унёс свае карэктывы. Толькі за апошнія месяцы з Гродзенскага сельгасінстытута былі адлічаны 53 студэнты як непаспяваючыя. Суровая мера, але вымушаная. Дыпламаваны, але некампетэнтны аграном, заатэхнік — бедства для сельскай гаспадаркі. Такіх «спецыялістаў» можна параўнаць з загадзя запланаванымі стратамі. Так што «вышэйшая мера» тут неабходна.

СТАРОНКІ СЛАЎНАЙ ГІСТОРЫІ

НАВАГРУДАК. **(М. Антончык).** Успомніць сваю слаўную гісторыю і імёны вядомых землякоў, ушанаваць іх памяць належным чынам—такая была мэта «навагрудскіх чытанняў». Адбыліся яны ў раёне з нагоды 480-годдзя атрымання Навагрудкам Магдэбургскага права і 160-годдзя з дня нараджэння актыўнага ўдзельніка паўстання 1863-64 гадоў Уладзіслава Барзабагатага.

НА КАНВЕЕРЫ — «ГАНЦАВІЦКАЯ» МІНЕРАЛЬНАЯ

ГАНЦАВІЧЫ. (П. Алесін). Выпуск мінеральнай вады наладзіў калгас «Радзіма», які ўзначальвае вопытны, ініцыятыўны арганізатар сельскагаспадарчай вытворчасці Міхаіл Аляксеевіч Білімаў.

Агульная сума грашовых затрат на будаўніцтва цэха па выпуску гэтай прадукцыі — 500 тысяч рублёў. Яго праектная магутнасць— шэсць тысяч бутэлек мінералкі ў гадзіну.

Мясцовая лекава-сталовая вада паступіла ў продаж у магазіны райцэнтра.

«НОКІЯ»... З ПАРТКАСЫ

ПІНСК. (С. Шапіра). Бюро Брэсцкага абкома КПБ прыняло рашэнне выдзеліць са сродкаў партыйнага бюджэту 1 мільён рублёў на стварэнне ў Пінску занальнай радыелагічнай лабараторыі.

Семсот тысяч рублёў пайшлі ўжо ў справу. Менавіта столькі каштуе высокадакладны японскі радыелагічны комплекс «Нокія», на закупку якога заключаны дагавор. Лабараторыя будзе абслугоўваць Пінскі, Лунінецкі, Столінскі, Іванаўскі раёны.

ЭКАЛОГІЯ—ВЫШЭЙ ПАЛІТЫКІ

МІНСК. Сёння ў сталічным Доме дружбы па вуліцы Захарава адбудзецца ўстаноўчая канферэнцыя па стварэнню асацыяцыі Беларускі савет «Экалагічнага інтэрнацыянала Зялёнага Крыжа і Зялёнага Паўмесяца».

«Боль народа дыктуе маральна-экалагічную мабілізацыю грамадства, — гаворыцца ў інфармацыйным пісьме аргкамітэта, накіраваным у дзяржаўныя, навуковыя, грамадскія арганізацыі. — Экалагічны інтэрнацыянал — гэта саюз прагрэсіўных сіл, які аб'ядноўвае людзей усіх нацыянальнасцей, веравызнанняў, светапоглядаў, рознага сацыяльнага стану для рэалізацыі сумесных праграм прырода-тэхнічнага і духоўнага развіцця грамадства праз новае экалагічнае мысленне».

Сапраўды, рэкі, паветраныя патокі, моры, працэсы, якія адбываюцца ў зямных нетрах, звязваюць усе кантыненты, закранаюць жыццё ўсіх народаў аднолькава. Вось гэта ўсё і складае паняцце «экалагічны інтэрнацыянал».

ХТО ПРАПАНУЕ ПОМНІК?

МАГІЛЕЎ. Тут вырашана ўвекавечыць памяць бязвінна рэпрэсіраваных у гады сталінскага тэрору. Ужо абвешчаны адкрыты конкурс на лепшы праект помніка ахвярам палітычных рэпрэсій.

Удзел у конкурсе зможа прыняць любы жадаючы. Грамадскае абмеркаванне праектаў і падвядзенне вынікаў адбудзецца да 1 жніўня гэтага года. Па ўсіх пытаннях звяртацца ў аддзел культуры гарвыканкома (тэлефоны ў Магілёве 25-29-98; 22-69-89). Спадзяёмся, што помнік не будзе падобны на тысячы іншых, нібы інкубатарных, а адлюструе эпоху сталінскіх рэпрэсій і нашу жалобу па яе ахвярах.

ПРАЕКТ

ЗАКОН Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі

Аб статусе тэрыторыі, якая падверглася радыеактыўнаму забруджанню

Чарнобыльская катастрофа нанесла вялікі ўрон значнай тэрыторыі Беларусі, стварыла надзвычай небяспечнае радыяцыйнае становішча. Рэспубліка аб'яўлена зонай нацыянальнага экалагічнага бедства.

Гэты Закон устанаўлівае статус тэрыторыі Беларускай ССР, якая падверглася радыеактыўнаму забруджанню ў выніку чарнобыльскай катастрофы, і накіраваны на забеспячэнне навукова абгрунтаванага падыходу да вырашэння праблем радыяцыйнай аховы насельніцтва і комплекснага выкарыстання гэтых тэрыторый. Закон рэгулюе рэжым тэрыторыі, умовы пражывання, ажыццяўлення гаспадарчай, навукова-даследчай і іншай дзейнасці на гэтай тэрыторыі з мэтай памяншэння ўздзеяння радыяцыі на здароўе насельніцтва.

Раздзел І. АГУЛЬНЫЯ ПАЛАЖЭННІ

Артыкул 1. Вызначэнне тэрыторыі радыеактыўнага забруджання

Тэрыторыя радыеактыўнага забруджання — гэта тая частка тэрыторыі Беларускай ССР, на якой ёсць стойкае забруджанне навакольнага асяроддзя радыеактыўнымі рэчывамі ў выніку катастрофы на Чарнобыльскай АЭС, і дзе патрабуецца правядзенне спецыяльных ахоўных мер (шчыльнасць забруджання глеб радыенуклідамі цэзію-137 або стронцыю-90 ці плутонію адпаведна 1,0; 0,15; 0,01 Кі/кв. км і больш).

Артыкул 2. Вызначэнне зон радыеактыўнага забруджання

Тэрыторыя па шчыльнасці забруджання глеб радыенуклідамі дзеліцца на зоны:

— зона эвакуацыі — тэрыторыя вакол Чарнобыльскай АЭС, з якой у 1986 годзе, у адпаведнасці з існаваўшымі нормамі радыяцыйнай бяспекі, было эвакуіравана насельніцтва (30-кіламетровая зона, і тэрыторыя, з якой праведзена дадатковае адсяленне ў сувязі з забруджаннем тэрыторыі стронцыем-90 звыш 3 Кі/кв. км і плутоніем — 0,1 Кі/кв. км);

— зона першачарговага адсялення — тэрыторыя са шчыльнасцю забруджання глеб цэзіем-137 звыш 40 Кі/кв. км або адпаведна стронцыем-90 ці плутоніем звыш 3,0; 0,1 Кі/кв. км і больш;

— зона наступнага адсялення — тэрыторыя са шчыльнасцю забруджання глеб цэзіем-137 ад 15 да 40 Кі/кв. км, або стронцыем-90 ад 2 да 3 Кі/кв. км ці плутоніем ад 0,05 да 0,1 Кі/кв. км, дзе доза апраменьвання чалавека можа перавысіць 5 мЗв (0,5 бэр) у год;

— зона з правам на адсяленне — тэрыторыя са шчыльнасцю забруджання глеб цэзіем-137 ад 5 да 15 Кі/кв. км або стронцыем-90 ад 0,5 да 2 Кі/кв. км ці плутоніем ад 0,01 да 0,05 Кі/кв. км, дзе доза апраменьвання насельніцтва перавышае дапушчальную мяжу — 1 мЗв (0,1 бэр) у год;

— зона пражывання з перыядычным радыяцыйным кантролем — тэрыторыя са шчыльнасцю забруджання глеб цэзіем-137 ад 1 да 5 Кі/кв. км, дзе доза апраменьвання насельніцтва не перавышае дапушчальную мяжу — 1 мЗв (0,1 бэр) у год.

Населеныя пункты, у якіх доза апраменьвання насельніцтва перавышае 1 мЗв (0,1 бэр) у год, у залежнасці ад велічыні дозавай нагрузкі могуць быць аднесены да зоны наступнага адсялення ці да зоны з правам на адсяленне.

Артыкул 3. Парадак аднясення тэрыторыі да зон радыеактыўнага забруджання

Аднясенне тэрыторыі да зон радыеактыўнага забруджання ажыццяўляецца Саветам Міністраў Беларускай ССР на падставе даных шчыльнасці забруджання глеб радыенуклідамі, зацверджаных Беларускім рэспубліканскім упраўленнем па гідраметэаралогіі.

Межы ўказаных зон устанаўліваюцца і пераглядаюцца Саветам Міністраў Беларускай ССР на падставе экспертных заключэнняў Нацыянальнай камісіі радыяцыйнай абароны насельніцтва рэспублікі, Міністэрства аховы здароўя Беларускай ССР, Дзяржаўнага камітэта Беларускай ССР па праблемах вынікаў катастрофы на Чарнобыльскай АЭС, Беларускага рэспубліканскага ўпраўлення па гідраметэаралогіі, Дзяржаўнага камітэта Беларускай ССР па сельскай гаспадарцы і харчаванню, Дзяржаўнага камітэта Беларускай ССР па нагляду за бяспечным вядзеннем работ у прамысловасці і атамнай энергетыцы, Дзяржаўнага камітэта Беларускай ССР па экалогіі па прадстаўленню абласных Саветаў народных дэпутатаў.

Карты ўказаных зон, пералік населеных пунктаў, аднесеных да гэтых зон, друкуюцца ў рэспубліканскім і мясцовым друку.

Артыкул 4. Кампетэнцыя Беларускай ССР у адносінах да тэрыторыі радыеактыўнага забруджання.

Урад Беларускай ССР, кіруючыся Дэкларацыяй аб дзяржаўным суверэнітэце рэспублікі, вызначае прававы рэжым зон, заключае дагаворы на правядзенне на забруджанай тэрыторыі работ з дзяржаўнымі органамі Саюза ССР і асобных рэспублік, замежнымі і міжнароднымі арганізацыямі, юрыдычнымі асобамі і забяспечвае кантроль за іх дзейнасцю ў парадку, устаноўленым гэтым Законам.

Каардынацыю работ у зонах ажыццяўляе Дзяржаўны камітэт Беларускай ССР па праблемах вынікаў катастрофы на Чарнобыльскай АЭС.

Артыкул 5. Вызначэнне радыяцыйна небяспечных зямель

Радыяцыйна небяспечныя землі — гэта землі, дзе, згодна з Законам «Аб сацыяльнай абароне грамадзян, пацярпеўшых ад катастрофы на Чарнобыльскай АЭС», немагчыма пражыванне насельніцтва, атрыманне прадукцыі, якая адпавядае рэспубліканскім і міжнародным дапушчальным узроўням утрымання радыеактыўных рэчываў, а таксама землі, далейшае выкарыстанне якіх па мэтаваму назначэнню па эканамічных або экалагічных прычынах немэтазгодна.

Дадзеныя землі падлягаюць выключэнню з сельскагаспадарчага абароту, адабранню ў землеўладальнікаў і землекарыстальнікаў.

Артыкул 6. Вызначэнне радыеактыўна забруджаных зямель

Радыяцыйна забруджаныя землі — гэта землі са шчыльнасцю забруджання радыенуклідамі цэзію-137, стронцыю-90, плутонію адпаведна больш як 1,0; 0,15; 0,01 Кі/кв. км, выключаючы землі, указаныя ў артыкуле 5

Артыкул 7. Вызначэнне парадку выключэння зямель з сельскагаспадарчага абароту

Парадак выключэння з сельскагаспадарчага абароту, адабрання ў землеўладальнікаў і землекарыстальнікаў, пераводу зямель у катэгорыі радыяцыйна небяспечных і радыеактыўна забруджаных устанаўліваецца Саветам Міністраў Беларускай ССР.

Артыкул 8. Забеспячэнне насельніцтва рэспублікі інфармацыяй аб радыяцыйным стане тэрыторыі

Савет Міністраў Беларускай ССР забяспечвае насельніцтва неабходнай інфармацыяй аб радыяцыйным стане тэрыторыі.

Артыкул 9. Прыярытэт на ўласнасць у адносінах да інфармацыі і вынікаў навуковых даследаванняў

Уся навуковая інфармацыя і вынікі навуковых даследаванняў, атрыманыя на тэрыторыі радыеактыўнага забруджання, з'яўляюцца ўласнасцю Беларускай ССР і могуць быць выкарыстаны толькі з дазволу Савета Міністраў Беларускай ССР.

Раздзел ІІ. ПРАВАВЫ РЭЖЫМ ТЭРЫТОРЫІ РАДЫЕАКТЫЎНАГА ЗАБРУДЖАННЯ

Артыкул 10. Перавод зямельных участкаў, размешчаных у зонах эвакуацыі і першачарговага адсялення ў радыяцыйна небяспечныя землі

Зямельныя ўчасткі, размешчаныя ў зонах эвакуацыі і першачарговага адсялення, падлягаюць выключэнню з сельскагаспадарчага абароту, адабранню ў землеўладальнікаў і землекарыстальнікаў і пераводу ў радыяцыйна небяспечныя землі.

Артыкул 11. Перавод зямельных участкаў, размешчаных ў зоне наступнага адсялення, у радыяцыйна небяспечныя землі

Зямельныя ўчасткі, размешчаныя ў зоне наступнага адсялення, падлягаюць адабранню і пераводу ў радыяцыйна небяспечныя, калі на іх немагчыма ажыццяўленне гаспадарчай дзейнасці, якая забяспечвае вытворчасць прадукцыі, адпавядаючай рэспубліканскім і міжнародным узроўням утрымання радыеактыўных рэчываў.

Артыкул 12. Прыярытэт на ўласнасць у адносінах да матэрыяльных каштоўнасцей, што знаходзяцца ў зонах эвакуацыі, першачарговага адсялення і наступнага адсялення

Зямля, прыродныя рэсурсы, а таксама будынкі, збудаванні, машыны, абсталяванне і іншыя матэрыяльныя каштоўнасці, што належаць дзяржаўным, кааператыўным і іншым грамадскім прадпрыемствам, установам, арганізацыям і грамадзянам, якія засталіся ў зонах эвакуацыі, першачарговага адсялення і наступнага адсялення, з'яўляюцца ўласнасцю Беларускай ССР і знаходзяцца ў веданні выканаўчых камітэтаў абласных Саветаў народных дэпутатаў.

Артыкул 13. Кіраванне тэрыторыяй, з якой праведзена адсяленне

Адміністрацыйна - тэрытарыяльны падзел, арганізацыя дзяржаўнай улады і кіраванне тэрыторыяй, з якой праведзена адсяленне, вызначаюцца абласнымі Саветамі народных дэпутатаў.

Артыкул 14. Кіраванне зонай эвакуацыі

Кіраванне зонай эвакуацыі ажыццяўляецца адпаведным падраздзяленнем Дзяржаўнага камітэта Беларускай ССР па праблемах вынікаў катастрофы на ЧАЭС — адміністрацыяй зоны.

Адміністрацыя зоны арганізуе і каардынуе ўсе мерапрыемствы на тэрыторыі зоны эвакуацыі, вырашае пытанні іх фінансавання, аховы грамадскага парадку, здароўя працуючага на гэтай тэрыторыі персаналу, абароны навуковых і эканамічных інтарэсаў рэспублікі, а таксама нясе адказнасць за аператыўнае, поўнае і аб'ектыўнае інфармаванне насельніцтва аб экалагічным становішчы ў зоне эвакуацыі.

Артыкул 15. Забеспячэнне гаспадарчай дзейнасці на тэрыторыі радыеактыўнага забруджання

Тэрыторыя радыеактыўнага забруджання з'яўляецца свабоднай эканамічнай зонай.

Выканкомы абласных Саветаў народных дэпутатаў у гэтай зоне маюць права:

— заключаць кантракты і пагадненні з замежнымі ўрадавымі і няўрадавымі арганізацыямі, фірмамі на прадастаўленне ў валоданне і карыстанне зямель, а таксама любой маёмасці, якая знаходзіцца ў іх веданні;

— рэгістраваць сумесныя прадпрыемствы, акцыянерныя таварыствы і іншыя віды гаспадарчых таварыстваў;

(Заканчэнне на 3-й стар.).

ЦІ ПРОЦІСТАІЦЬ ПРАГРАМА КРЫЗІСУ?

Па самых строгіх крытэрыях ацэньваюць парламентарыі прадстаўленую на іх суд урадам антыкрызісную праграму. Гэта зразумела: большасць дэпутатаў пераканана, што цэнтр сёння не здольны прапанаваць канструктыўныя меры па стабілізацыі абстаноўкі. Настаў час самім наводзіць парадак у рэспубліцы, як у сваім доме, на правах гаспадара, а не часовага жыльца. Адсюль і нябывалая актыўнасць дэпутатаў — кожны восьмы з іх запісаўся для выступлення ў спрэчках.

Пасля разгляду праграмы ў камісіях Вярхоўнага Савета вечарам 23 мая пачалося яе абмеркаванне на пленарным пасяджэнні. Выявіліся два палярныя пункты гледжання— адны дэпутаты станоўча ацанілі праграму ў цэлым, другія лічаць, што яна пабудавана ў сваёй аснове на антырыначных тэндэнцыях і вядзе да эканамічнай дыктатуры.

Прыхільнікі першага пункту гледжання выдзяляюць у праграме такія яе моцныя бакі, як рэальны ўлік таго, што Беларусь знаходзіцца і будзе працягваць знаходзіцца ў саставе абноўленага Саюза, што яна арыентавана на максімальнае павелічэнне экспарту беларускай прадукцыі і адначасова стварэнне ўсіх умоў для зарубежных інвестыцый у эканоміку рэспублікі, прыметнае расшырэнне міжрэспубліканскіх сувязей, якія сталі магчымымі пасля заключэння дагавораў Беларусі з Украінай, Казахстанам, Расіяй, некаторымі іншымі рэспублікамі.

Праціўнікі праграмы ўказваюць на яе дэкларатыўнасць, непаслядоўнасць у ажыццяўленні эканамічных рэформ, якія вядуць да хутчэйшага пераходу на рынычныя адносіны. Апасаюцца яны і надзвычайных паўнамоцтваў, на якіх настойвае ўрад.

З аналізам прадстаўленага на суд дэпутатаў дакумента выступілі кіраўнікі пастаянных камісій Вярхоўнага Савета. Старшыня Камісіі па эканамічнай рэформе, дасягненню эканамічнай самастойнасці і суверэнітэту рэспублікі Леанід Козік заявіў, што праграма як пакет экстранных мер па стабілізацыі становішча,—неабходная. Разам з тым, у яе праекце не знайшоў адлюстравання рад важных праблем. На думку камісіі, патрэбна больш глыбокая прапрацоўка канцэпцыі пераводу саюзных прадпрыемстваў пад юрысдыкцыю рэспублікі, парадак прыватызацыі жылля.

З мэтай стабілізацыі фінансаў было б разумным пакідаць у рэспубліцы ўсю суму даацэнкі тавараў, на якія ўведзены новыя цэны, паколькі за іх былі ўплачаны грошы нашых грамадзян. Павялічыць у рэспубліцы выпуск гарэлкі, што дасць магчымасць захаваць цукар, знізіць самагонаварэнне і адначасова папоўніць бюджэт. Не забіраць у прадпрыемстваў лішкі матэрыяльных запасаў, а прадаставіць ім права рэалізаваць іх праз таварныя біржы.

Раман Унучко, старшыня Планавай і бюджэтна-фінансавай камісіі, назваў сітуацыю з дэфіцытам рэспубліканскага бюджэту вельмі складанай. Ён лічыць мэтазгодным павялічыць яго на 1 мільярд рублёў, а розніцу накіраваць на аказанне фінансавай падтрымкі сельскагаспадарчым прадпрыемствам. Пакінуць у распараджэнні калгасаў і саўгасаў 11 працэнтаў адлічэнняў у бюджэт сацыяльнага страхавання. Адначасова Р. Унучко прапанаваў не скарачаць на 10—20 працэнтаў расходы бюджэтных устаноў сацыяльнай сферы, не абмяжоўваць тавара - абменныя аперацыі. Старшыня камісіі лічыць немэтазгодным адмяняць пакуль што і надзвычайны чарнобыльскі падатак. Ён неабходны для таго, каб не дапусціць скарачэння аб'ёмаў і работ па будаўніцтву пасёлкаў для перасяленцаў.

З асаблівай думкай выступіў дэпутат Аляксандр Лукашэнка. Ён сказаў, што праграма з'яўляецца антырыначнай, вядзе да эканамічнай дыктатуры, паколькі ў ёй прадугледжана права Савета Міністраў умешвацца ў бюджэт, пераразмяркоўваць яго даходы і расходы, забіраць у яго 20 працэнтаў ад рэалізацыі прадукцыі за межамі Беларусі і іншыя выключна адміністрацыйныя меры, якія не раз пацвярджалі сваю негрунтоўнасць.

(Заканчэнне на 3-й стар.).

Пастанова

Цэнтральнай камісіі па выбарах народных дэпутатаў Беларускай ССР ад 23 мая 1991 года

Аб назначэнні выбараў народнага дэпутата Беларускай ССР па Нараўлянскай выбарчай акрузе № 222 Гомельскай вобласці

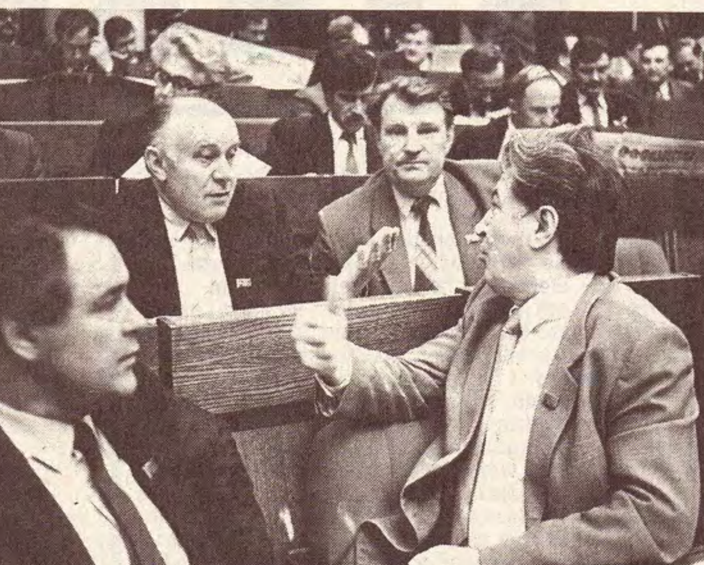
У сувязі са смерцю народнага дэпутата Беларускай ССР Еўлашова Д. М., выбранага ад Нараўлянскай выбарчай акругі № 222 Гомельскай вобласці, на падставе артыкула 58 Закона Беларускай ССР «Аб выбарах народных дэпутатаў Беларускай ССР» Цэнтральная камісія па выбарах народных дэпутатаў Беларускай ССР пастанаўляе:

Назначыць выбары народнага дэпутата Беларускай ССР па Нараўлянскай выбарчай акрузе № 222 Гомельскай вобласці на 11 жніўня 1991 года.

Старшыня Цэнтральнай камісіі па выбарах народных дэпутатаў Беларускай ССР М. ЛАГІР.

Сакратар Цэнтральнай камісіі па выбарах народных дэпутатаў Беларускай ССР І. ЛІХАЧ.

У час работы чацвёртай сесіі Вярхоўнага Савета БССР. Фота М. АМЕЛЬЧАНКІ і Я. ПЯСЕЦКАГА.

ЧАС ПАДПІСАННЯ У ДРУК: ПА ГРАФІКУ 21.05. НУМАР ПАДПІСАНЫ У 21.05.

ЛЁС РОДНАЙ МОВЫ

Само слова гаворыць

Чытачы заўважылі нашу новую рубрыку, адгукнуліся на прапанову (гл. «Звязду» ад 25.04.91) дасылаць матэрыялы па яркім ўзоры народнай моватворчасці.

Сёння мы друкуем адзін з першых водгукаў.

Заліставаць, ліставанне, лістоўна

Маё сяброўства з Фёдарам Янкоўскім пачалося з абмену думкамі наконт разнастайных дзеяслоўных слоў, што не сталі здабыткам лексікографаў — як збіральнікаў, так і публікатараў. Ён жа бласлявіў мяне на кнігу «Дзеяслоўныя тэрміналізмы ў творах беларускіх савецкіх пісьменнікаў». Ён жа сказаў цёплыя словы ў «Полымі» пасля выхаду ў свет гэтай кнігі. Ён і шчодра, і з натхненнем, і вельмі часта асыпаў мяне моўнымі самацветамі, залацінкамі, сонечнымі промнямі... Вось і апошнім, калі запытаўся ў яго пра адзін ужытак вучня, то ён вельмі коратка і ёміста адказаў: «Заліставаў ён мяне...». Не шукайце першае слова ў ягоным рэйлі ў слоўніках, хоць яно вельмі гаваркое, нават празрыстае, усё свеціцца. Заліставаў — значыць засыпаў свайго настаўніка лістамі... Замучыў бясконцымі ліставаннямі!

Слова «заліставаць» надзвычай роднаснае словам «ліставанне» і «лістоўна». Іх я знайшоў у пісьмовых крыніцах: першае ў «Чырвонай змене», апошняе ў адной з кніг Адама Мальдзіса.

«Ліставанне» ў «Чырвонай змене» — гэта рубрыка, у якой друкуюцца лісты чытачоў ці поўнасцю, цалкам, ці абзацамі, або нават толькі сказамі... Абы адбыўся абмен думкамі... Але гэта не тое самае, што ў іх рубрыцы «Перапіска».

Лістоўна. Аднолькавая мадэль, як і ў словах «тактоўна», «жартоўна», «рызыкоўна» і г. д. Але не «пісьмоўна», хоць і «ў пісьмовай форме», г. зн. «у форме пісьма», «праз пісьмо», «пісьмом», або лістом, лістоўна. Гэта можа быць і не варта блытаць са словазлучэннем «слацца лістом», якое прыйшло не з пошты, а з лесу, саду, поля... Ды і рускую форму «Отзовись хотя бы письмом» па-беларуску лепш перадаць не літаральна, а так: «Падай вестку хоць бы лістоўна».

Заканвертаваць, расканвертаваць

Упершыню я сустрэўся з гэтымі словамі ў «Рудабельскай рэспубліцы» Сяргея Грахоўскага. Там знайшліся і вытворныя ад іх «заканвертаваны» і «расканвертаваны». У акадэмічным «Тлумачальным слоўніку беларускай мовы» (т. 4, стар. 643) занатавана слова «расканвертаваць» са значэннем «раскрыць, распячатаць (канверт, пакет і пад.)». Прыклад-ілюстрацыя да прыведзенага слова ўзята таксама з памянёнага твора. Аднак, на мой погляд, абодва словы, вынесеныя ў загаловак, патрабуюць большай увагі, хоць бы і таму, што за актыўным ужыткам такія паняцці, як «канверсаваць рубель», «канверсаваная валюта» і ім падобныя.

Першапачатковае значэнне слова «заканвертаваць»: пакласці ліст ці дэпешу ў канверт, заклеіць яго і ў большасці выпадкаў заадрасаваць яго. На пошце ваша каштоўнае пасланне «запячатаюць» ці «засургучуюць». Адрасат, атрымаўшы дасланае, можа расканвертаваць, гэта значыць выняць ліст і інш., не дакрануўшыся ні да пячаткі, ні да сургуча, а акуратна абрэзаўшы канверт збоку... У афіцыйных установах ёсць людзі, што толькі і займаюцца заканвертаваннем ды расканвертаваннем разнастайных пасланняў!

Усанабожыць

Запомніў на векі вечныя ў роднай вёсцы Марач, што на Клечыне, арыгінальнае слова, якім называлася паспяховае і выгаднае замужжа: «От наш сусед усанабожыў сваю дочку за прасцёгдасцелявага сына і цяпер яму ў шум барэць ні па чым». Вельмі трапны і ёмісты ўжытак слова, навет выкарыстаў яго ў сваім апавяданні «Упартасць», але чамусьці не падхоплівалася яно, хоць і з «санам божым» роднішча...

М. АБАБУРКА.

г. Магілёў.

У вянок паэту

СЁЛЕТА, У ЛІСТАПАДЗЕ — сотыя ўгодкі з дня нараджэння Максіма Багдановіча. Час не прыцяне, а ўсё больш яскрава высвечвае асобу таго, хто пакінуў нам «Зорку Венеру» і «Слуцкіх ткачых», «Вераніку» і «Краю мой родны...», хто сваім лёсам так унікальна ўвасобіў лёс нацыянальны.

Увага: конкурс!

Як мяркуецца, у родным краі паэта яго памяці будуць прысвечаны розныя культурныя мерапрыемствы.

Адно з іх цікавае па задуме — своеасаблівае паломніцтва да Багдановічавых мясцін Яраслаўля. Надаўна ўтвораная арганізацыя згуртаванне беларусаў свету «Бацькаўшчына» спецыяльна для гэтых мэтаў зафрахтавала турысцкі параход. Падарожжа адбудзецца з 26 жніўня па 3 верасня г. г. па «залатому рачному кальцу»: Масква — Калязін — Разань — Касімаў — Мурам — Ніжні Ноўгарад — Плёс — Кастрама — Яраслаўль — Угліч — Масква. На параходзе будзе працаваць музычная экспазіцыя, група артыстаў наладзіць канцэрты. Паехаць у падарожжа змогуць тыя, каму пашанцуе набыць пуцёўкі.

Адну з іх зарэзервавала для сваіх чытачоў «Звязда». Па рашэнню журы яна будзе бясплатна ўручана пераможцу рэдакцыйнага конкурсу «У ВЯНОК ПАЭТУ». Запрашаем да яго ўдзелу ўсіх — школьнікаў, студэнтаў і выкладчыкаў, усіх, хто цікавіцца беларускай культурай. Жанр твораў, прысвечаных М. Багдановічу, строга не вызначаны — гэта можа быць верш, апавяданне, эсэ, даследаванне, жывапісная работа, плакат, разьба, вышыўка і г. д. Галоўнае, каб у ім праявілася самастойнасць мыслення аўтара, глыбіня спасціжэння жыццёвай і мастацкай філасофіі Максіма Багдановіча. Усё цікавае, таленавітае абавязкова будзе надрукавана ў газеце.

Творы просім накіроўваць на адрас рэдакцыі да 1 жніўня з адзнакай: конкурс «У ВЯНОК ПАЭТУ».

ЦК, царква, канцылярыя —

такімі бачацца «тры кіты» моўнай палітыкі ў напрамку беларусізацыі нашаму субяседніку—прарэктару па навуковай рабоце Мінскага інстытута замежных моў, доктару філалагічных навук А. Я. МІХНЕВІЧУ.

— Арнольд Яфімавіч, спадзяюся, Вы зразумееце маё суб'ектыўнае меркаванне: часам тое, як чалавек гаворыць, можа прыносіць яму пэўныя пакуты, калі да лінгвіста хочацца ісці на прыём, як да псіхатэрапеўта. Мяне, напрыклад, адолеў «комплекс двухмоўя». Калі я гавару па-руску, мне трэба кантраляваць сваё «г», сваё «ч» — сваё вымаўленне. Калі гавару па-беларуску — пільнаваць лексіку, формаўтварэнне. Словам, гэта нейкая інтэлектуальная хвароба. А хочацца гаварыць лёгка, як дыхаць...

— Вы закранулі істотнае пытанне пра адносіны да двухмоўя, або білінгвізму. Згодзен з вамі ў тым, што ў нас на Беларусі двухмоўе (якое чыста тэарэтычна павінна разглядацца як з'ява ў сучасным свеце карысная, непазбежная і прагрэсіўная) набыло ўнутрана негатыўны змест і дэфармаваную сутнасць. У сувязі з гэтым пабольшала прыхільнікаў той пазіцыі, якую найбольш катэгарычна і рашуча выказаў эстонскі мовавед Э. Хінт. Ён лічыць, што чалавек «з дзвюма мовамі» гэта носьбіт паўкультуры, паколькі ён выйшаў з адной культуры і не ўвайшоў у другую. Але такі падыход, на мой погляд, крайнасць. Ёсць нямала прыкладаў, калі чалавек натуральна жыве ў дзвюх культурах. Вазьміце таго самага Набокава. Ці Дж. Конрада, які пісаў па-англійску і па-польску. Вазьміце простых людзей, якія жывуць на ўзмежжы і гавораць па-літоўску, па-польску, па-беларуску, лёгка пераходзячы з кода на код.

— Але пры тым яны ж не могуць далучыць сябе адразу да трох нацыянальнасцей. Існуе нешта першапачатковае, роднае...

— Вы маеце на ўвазе родную мову, так? Дык вось, тут узнікае няпростая тэарэтычная праблема: што ж такое родная мова?

Аказваецца, паняцці, якімі мы часта карысталіся, размахвалі імі як сцягамі — вельмі цьмяныя. Што такое сацыялізм? Што такое кансенсус? Што такое дэмакратыя? І—што такое родная мова? Кожны разумее па-свойму. І азначэнні ёсць самыя розныя. Вось, дапусцім, апісанне роднай мовы, якім карыстаюцца пры вывучэнні моў індзейцаў Амерыкі. У анкеце, якая ім прапануецца, тлумачыцца: родная мова—гэта тая, якую ты чуў у дзяцінстве і яшчэ крыху разумееш.

— Уражвае. Непазбежнасць нейкага пераходу... Няўжо і мы сюды падпадаем?

— Гэтым вызначэннем мы карыстацца не можам. Патрэбна ўдакладненне. Родная мова — гэта тая, на якой адбываецца мысленне, мова, якая стварае з немаўляці (біялагічнай істоты) чалавека. Гэта працэс так званага «ачалавечвання», ці, як яшчэ гавораць вучоныя, самаідэнтыфікацыі асобы. Але справа ў тым, што мысленне звязана не толькі з мовай. Праз мову мы ўводзім дзіця ў свет нацыянальнай культуры.

Да роднай мовы далучаецца, напрыклад, нацыянальная жэстыкуляцыя. Калі вы, скажам, добра авалодалі англійскай, але пры тым жэстыкулюеце па-ўсходнеславянску—вас не прызнаюць за англічаніна. Памятаеце фільм пра нашага разведчыка, які так характэрна расціраў папяроску ў пальцах. І гэтым ён падставіўся. Ці яшчэ: герой цудоўна гаворыць па-нямецку, але ён у магазіне спачатку дае грошы, а потым бярэ тавар, што заходні еўрапеец ніколі не робіць. Вось гэта таксама мова, але не проста гук адзін, гэта прастора, структураваная мовай.

— І ўсё ж: як нам тады разабрацца з нашай спецыфічнай сітуацыяй, калі маладыя беларускія матулі гавораць з дзецьмі па-руску?

— Сапраўды, у нас так здарылася, што паэты ўзнёсла апяваюць «матчыну мову», але калі адысці ад гэтага паэтызму, рэальна паглядзець, то мы ўбачым, што сёння ў гарадах з вуснаў маці гучыць або руская мова, або сапсаваная—«трасянка», а на вёсцы—беларуская з вялікім дамешкам рускай лексікі. На жаль, гэта ўжо не тая чыстая крынічка, з якой немаўля можа піць, пазнаваць сваю культуру.

Таму на «матчыну мову» ў гэтым разуменні ў мяне асабіста надзей пакуль няма. Мяркую, трэба выпраўляць становішча нейкім іншым шляхам. А. Адамовіч неяк заўважыў, што «да беларускай мовы гараджанін выходзіць ужо праз адукаванасць». Значыць, сёння ў невядома колькі разоў большае значэнне моўнай палітыкі, чым раней.

— Хто яе павінен праводзіць?

— Ведаеце, я сваю думку неяк выказаў у такой формуле: найперш ЦК і царква. КПБ вельмі многа прайграе ў вачах беларускай інтэлігенцыі тым, што яна не робіць свядомых і адкрытых крокаў у гэтым напрамку. Хіба першы сакратар не змог бы прачытаць на з'ездзе даклад па-беларуску? Змог бы—і гэта быў бы сігнал.

Царква ў моўнай палітыцы, нацыянальнай кансалідацыі — таксама сіла, якую нельга не ўлічваць. Каталікі неяк цяплей адносяцца да беларускай мовы. У праваслаўных жа святароў руская ідэя стаіць вышэй за ўсё...

Далей, хто? Канцылярыя — калі так умоўна назваць усе афіцыяльныя ўстановы. Але ўсе нашы «канцылярысты» выхаваны ў «расейскім духу». Беларускай мовы яны проста не ведаюць, успрымаюць яе як зняважана-сялянскую.

Хто застаецца?

— Сярэдняя школа?

— Так, напэўна. Але я хацеў бы звярнуць вашу ўвагу на тое, што ў нашым грамадстве пакуль не выспела канцэпцыя нацыянальнай школы. Сістэма адукацыі ў нас адзіная, а гэта значыць, ніверліраваная, у ёй няма таго самага плюралізму. І казах у нас вывучае іспанскую мову, і беларус—хоць яна ім, можа, ніколі не спатрэбіцца. Больш лагічна найперш настройвацца на зносіны з суседзямі. І, калі браць моўны аспект беларускай нацыянальнай школы, то яна павінна ўключаць: беларускую, рускую, літоўскую, латышскую, польскую, украінскую. А для ўкраінцаў гэта будзе—румынская, венгерская, турэцкая... А для кіргізаў—іншае. Гэта не перашкаджае таму, каб у Мінску была спецыялізаваная школа з японскай ці яўрэйскай. Але ад аднолькавай праграмы для соцень нацыянальнасцей трэба адыходзіць.

— У вашых работах я сустрэла арыгінальную трактоўку той з'явы, калі мноства нацыянальнасцей карыстаюцца адным «языком межнационального общения». Вы ўводзіце новы тэрмін — нацыялект. Што пад гэтым трэба разумець?

— Па-руску ў нашай дзяржаве гавораць усе рэспублікі. Дык вось, армянін ніколі не будзе гаварыць чыста па-руску, а будзе гаварыць на такім варыянце рускай мовы, які ўласцівы іменна армяніну. Гэты варыянт не супадае з беларускім варыянтам рускай мовы, для якога характэрныя, напрыклад, такія ўстойлівыя фанетычныя рысы, як цвёрдыя (ч) і (р), шапялявыя (с''), (з''), (ц''), (дз'). Для абазначэння такога роду мясцовых разнавіднасцей рускай мовы і быў прапанаваны тэрмін «нацыялект». Але гэта зусім не азначае: колькі нацыянальнасцей у СССР—столькі разнавіднасцей рускай мовы. Нацыялект азначае з'яву больш вузкага плана, і таму ён канцэптуальна суадносіцца з падобнымі азначэннямі — дыялект, сацыялект (прафесіянальная мова), ідыялект і інш.

Тэрмін, на мой погляд, ва ўмовах білінгвізму вельмі патрэбны. Бо паўстае пытанне: чаму мы павінны вучыць: нацыялекту (беларускаму) ці ўсё ж такі літаратурнай рускай мове? У школах жа часта такая палітыка: хай ён гаворыць «прама», і «рукзак», абы не «торба» і «напрасткі». Вось мы і маем тое непаўнацэннае двухмоўе, якое вы ахарактарызавалі ў пачатку размовы і якое сапраўды муляе, псіхалагічна гняце. Таму трэба змагацца за білінгвізм ідэальны, «чыстай вады», або нязмешаны. Тут патрэбна дасканалая методыка, а ўсё астатняе прыйдзе ад культуры.

Дык вось: карэннае пытанне ў тым, што нельга сёння вырашыць пытанне адраджэння беларускай мовы (і рускай таксама), не вырашаючы аднача-сова пытання адраджэння нацыянальнай культуры. Адзін з парадаксальных вынікаў нашага «прарыву да сацыялізму» — зніжэнне агульнага ўзроўню культуры і культуры мовы ў прыватнасці. Мова засмечана жаргонам, які становіцца амаль нормай; мова калечыцца ў вуснах малаінтэлігентных людзей, якія займаюцца сацыяльнай мімікрыяй...

— Ведаеце, і большасць гэтых людзей прытрымліваюцца думкі, што якраз беларуская мова вінавата ў іх «каравым маўленні», што адзіная яе істотная функцыя — псаваць нармальную, г. зн. рускую мову. Вы, як спецыяліст, даўно даследуеце працэс узаемадзеяння нашых суседніх моў. І што можаце сказаць наконт падобных меркаванняў?

— Так, у агульнай свядомасці даволі стала замацавалася думка аб бясспрэчных вартасцях (ці нават перавагах) рускай мовы і, у выніку, яе вызначальным уплыве на суседнія братнія мовы.

Але калі, скажам, непрадузята прааналізаваць гісторыю Рускай дзяржавы XVI—XVIII стст., то нельга не заўважыць прыкметную асветніцкую, педагагічную, культурную і эканамічную ролю беларусаў. Перасяленцы з Беларусі рабілі пэўны ўплыў на развіццё ў Маскоўіі рамёстваў, гандлю, мастацтва, кнігавыдавецкай справы, тэатра. Іменна беларуская мова была пасрэдніцай пранікнення ў рускую мову вялікага пласта лексікі заходнееўрапейскага паходжання. Пра гэта сведчыць, напрыклад, дацíроўка з'яўлення некаторых слоў у рускай і беларускай мовах: слова **прокурор** дацíруецца ў рускай мове XVIII ст., у беларускай—1509 г., **карета** — XVIII ст. і 1589 г., **штык** — пачатак XVIII ст. і 1541 г., **аптека** — XVIII ст. і пачатак XVI ст. і г. д.

І хаця гэта функцыя нашай мовы ў XVIII і XIX стст. згасае, «беларускі ручай» працягваў прыносіць у рускамоўную плынь свае арыгінальныя словы, напрыклад: повстанец, повстанческий, отчизна і інш.

— Міжволі прыходзіш да высновы, што звужэнне сацыяльных функцый нашай мовы на сваёй прарадзіме зменшыла яе «акцыі» і ўплыў ва ўсходнеславянскай моўнай супольнасці...

— Мне хацелася б прыгадаць адно наша сацыялагічнае даследаванне, праведзенае ў пачатку 80-х. Па яго звестках, з усіх стыляў маўлення роднае слова толькі зрэдку прысутнічала ў прамовах пры развітанні з нябожчыкам... А вазьміце лічбы, таксама нядаўна абнародаваныя: у саракавым годзе са ста беларускіх пісьменнікаў 95 былі арыштаваныя... Дык вось, маючы такі горкі вопыт антыгуманнай палітыкі дэнацыяналізацыі і такі трывалы запас песімізму, мы сёння тым не менш аб'ектыўна маем усе падставы для адраджэння нацыянальнай мовы, для вяртання ёй усіх жыццяносных функцый. Яшчэ Я. Карскі, які неацэнна многа зрабіў для развіцця культурнай і моўнай свядомасці нашага народа, падкрэсліваў: «Адзінае, што больш упарта захоўваецца ў беларусаў, гэта іх мова». І хоць гаварылася гэта даўно, будзем спадзявацца, што ён быў празарлівым і што яшчэ вякі і стагоддзі над намі будзе ўладарыць беларускае слова. Гэта можа адбыцца пры адной умове: нацыянальная палітыка на Беларусі павінна быць іншай, а не цяперашняй гульнёй у слоўцы.

— Ваша ўяўленне пра канкрэтнае выйсце?

— Дзе выйсце? Яно ў тым, — зараз я скажу вам тое, што вы ў «Звяздзе», мабыць, не надрукуеце — каб наступныя выбары Вярхоўнага Савета рэспублікі былі праведзены на альтэрнатыўнай і шматпартыйнай аснове, каб прыйшлі да ўлады людзі нацыянальна свядомыя, разумныя, без спроб карыстацца насіллем, але людзі рашучыя, якія б разумелі, што закон аб моўнай палітыцы павінен выконвацца і прычым—няўхільна.

Што ж датычыць асабіста вас і тых, хто зведвае падобныя пачуцці... Спадзяюся, вы зразумееце мараль адной беларускай прытчы.

Прыйшоў заказчык да шаўца — забіраць новыя боты. А той кажа: «Можа, трохі будуць ціснуць, дык трэба разношваць». «А ці доўга яны будуць ціснуць?» «Не, нядоўга, дзён дзесяць». «Ну, не бяды, дзесяць дзён я і ў старых пахаджу...»

— Дзякуй. Я зразумела так, што «моўныя чаравікі» трэба разношваць неадкладна, прычым кожны паасобку. Вось толькі не ўпэўнена, што абыдзецца без праблем. Калі яны закрануць і нашых чытачоў, спадзяюся, Вы ізноў дапаможаце парадай?

— Буду чакаць канкрэтных пытанняў.

Гутарыла А. ЦІХАНОВІЧ.

Свая «Сялянская хата»

Яна ёсць цяпер у дзяцей гомельскага дзіцячага сада № 148. Узнавілі побыт продкаў бацькі і выхавальнікі. Многія дзеці ўпершыню ўбачылі тут сялянскую печ і старажытны кухонны посуд, ткацкі станок і калаўрот, гліняныя гаршкі і ручнікі ручной работы. Дзеці не толькі з захапленнем слухаюць расказы пра быт беларускай вёскі, але і з задавальненнем вывучаюць старажытныя беларускія песні, знаёмяцца з абрадамі, гавораць на роднай мове.

На здымку: аб быце беларускай вёскі расказвае загадчыца садка Святлана **Пысіна**.

Фота І. ЮДАША. (БЕЛТА).

Ісус загаварыў па-беларуску

На кінастудыі «Беларусьфільм» амерыканскія кінематаграфісты (пры ўдзеле студыі «Арэна») закончылі запіс фанаграмы да фільма «Ісус», якая зроблена на беларускай мове. Тэкст чыталі акцёры-купалаўцы А. Лабуш, А. Падабед, А. Памазан, В. Белахвосцік, Ю. Казючыц, С. Сухавей і інш.

Як расказаў рэжысёр дубляжа А. Яфрэмаў, гэты, зняты ў Амерыцы фільм, уяўляе сабой прамую ілюстрацыю «Евангелля» ад Лукі. Паводле задумы фундатара здымак — амерыканскай рэлігійнай арганізацыі — карціна будзе прадубліравана на сотні моў і нават гаворак свету.

Мяркуецца, што прэм'ера «беларускай стужкі» адбудзецца ў кастрычніку ў Мінску.

А. ЯНОВІЧ.

АБВГД Старонкі будучай кнігі

Папулярная энцыклапедыя «Беларуская мова»

БУКВАРЫ

Выдавецтва «Беларуская Савецкая Энцыклапедыя» імя Петруся Броўкі рыхтуе да друку навукова-папулярную энцыклапедыю «БЕЛАРУСКАЯ МОВА».

Гэта выданне прызначаецца для самага шырокага кола чытачоў. Яно будзе ўключаць звесткі пра гісторыю беларускай мовы, яе пісьмовыя і друкаваныя помнікі, яе структуру, граматычны лад, сучасны стан, айчынных і замежных даследчыкаў, найбольш папулярных пісьменнікаў і інш. Аўтарскі калектыў гэтай кнігі імкнецца зрабіць змест кожнага артыкула максімальна пазнавальным, навуковым, а стыль — даходлівым, папулярным.

Але да той пары, пакуль выданне з'явіцца ў кнігарнях, пройдзе, мабыць, гады два. Таму рэдакцыя «Звязды» вырашыла пазнаёміць сваіх чытачоў з гэтай энцыклапедыяй папярэдне. Сачыце за выпускамі нашай старонкі «Лёс роднай мовы».

Сёння — артыкул першы: «БУКВАРЫ».

БУКВАР — кніга для першапачатковага навучання грамаце, першы падручнік для развіцця мовы. Мяркуюць, што слова «буквар» утварылася ад літар старaславянскага алфавіта «буки», «веди» і з'явілася працягам першапачатковай назвы азбука, што ў сваю чаргу паходзіць ад першых дзвюх літар алфавіта «аз», «буки».

Да паяўлення першых буквароў для навучання грамаце выкарыстоўваліся спецыяльныя дошчачкі, берасцяныя сшыткі з алфавітам. У Брэсце знойдзена своеасаблівае сведчанне нашых самых першых буквароў — самшытавы грэбень 12—13 стст. з алфавітам.

Пазней авалоданню граматай садзейнічалі кнігі рэлігійнага характару. Так, асветнік і гуманіст Ф. Скарына ў выдадзенай ім Біблії бачыў не толькі духоўнае, але і вялікае асветніцкае значэнне. У прадмове да яе наш славуты першадрукар пісаў: **«Хочешь ли уметь грамматику или, по-русски говоря, грамоту, которая хорошо читать и говорить учит, найдешь в полной Библии Псалтырь, читай ее».** У Сярэднявеччы Псалтыр быў асноўнай кнігай, па якой вучыліся грамаце. Ф. Скарына высока цаніў Псалтыр як крыніцу ведаў, добрых нораваў, эстэтычнага задавальнення. Ён першы паспрабаваў наблізіць тэкст Псалтыра да народнай мовы: выдаў яго на царкоўнаславянскай мове з тлумачэннямі незразумелых слоў на палях (Прага, 1517).

Ф. Скарына для хутчэйшага і лепшага запамінання ілюстраваў загалоўныя літары тэкстаў малюнкамі жывёл, раслін: побач з літарай л даваўся малюнак лёну, да з прапаноўваўся малюнак звера і г. д. З тых далёкіх часоў гэта асаблівасць Скарынавых кніг выкарыстоўваецца і зараз у сучасных букварах.

Першую **«Азбуку»** выпусціў у Львове І. Фёдараў у 1574 годзе (каля 1580 г. перавыдадзена ў Астрогу). Затым у Вільні ў друкарні братоў Л. і К. Мамонічаў выйшлі буквар «Начало учения детем» (1593) і азбука Л. і С. Зізаніяў «Наука ку читаню и разуменю письма словенского» (брацкая друкарня, 1596). У 1618 г. у друкарні Святадухаўскага віленскага брацтва надрукаваны еўеўскі «Буквар». У 1631 г. у Куцеінскай друкарні, што размяшчалася ў Аршанскім Куцеінскім Богаяўленскім манастыры, С. Собалем выдадзены «Буквар» (ім жа выдадзены «Буквар языка славенска» ў 1636 г. у Магілёўскай брацкай друкарні ў Буйнічах). Пазней паявіўся «Буквар» Сімяона Полацкага (Масква, 1679), па якім, дарэчы, вучыліся дзеці царскай сям'і. Мяркуюць, што Сімяонам Полацкім быў складзены буквар для малалетняга Пятра І.

Першыя буквары адыгралі вялікую ролю ў распаўсюджанні асветы ў Расіі, на Украіне, Беларусі і ў Літве. У названых букварах змяшчаліся тэксты свецкага і рэлігійнага характару. Навучанне чытанню грунтавалася на літаразлучальным метадзе. Найбольш арыгінальная паводле структуры азбука Зізаніяў, якая апрача ўласна буквара змяшчала вучэбны слоўнік з каментарыямі — «Лексис» і катэхізіс антыкаталіцкай скіраванасці.

Вучоныя сцвярджаюць, што з канца 16 да сярэдзіны 17 ст. на Беларусі выйшла 16 букварoў—больш як палавіна падобных выданняў на ўсходнеславянскіх землях. З канца 17 да пачатку 20 ст. буквары на беларускай мове не выходзілі.

У 1862 г. у сувязі з уздымам нацыянальна-вызваленчага руху ў Варшаве выйшаў «Лемантар для добрых дзетак каталікаў» (лемантар — значыць элементарны). К. Каліноўскі і іншыя кіраўнікі паўстання 1863—64 гг. былі акрылены ідэяй навучыць пачатковай грамаце шырокія масы беларускага народа. Ёсць меркаванне, што да выдання гэтага буквара меў дачыненне вядомы ўдзельнік паўстання на Беларусі і ў Літве А. Аскерка. На першых старонках буквара спачатку змяшчаліся вялікія і малыя літары, знакі прыпынку, лічбы. Затым прапаноўваліся асобныя склады, пасля — словы, падзеленыя на склады, і сказы.

У 1906 г. у Пецярбургу выдавецкай суполкай «Загляне сонца і ў наша аконца» быў ананімна надрукаваны «Беларускі лемантар, або Першая навука чытання». Мяркуюць, што непасрэдны ўдзел у падрыхтоўцы буквара прымаў К. Каганец. Ёсць звесткі, што К. Каганцу памагаў В. Іваноўскі. Метадычна гэты «Лемантар» грунтаваўся на «Promyku»—«Праменьчыку», славутым польскім буквары К. Прушынскага. Складальнікі выпрацавалі ўніфікаваныя правілы беларускай арфаграфіі як гражданкаю, так і лацінкаю, увёўшы для лацінкі новую графічную сістэму, якая апіралася на чэшскі алфавіт. Якуб Колас і П. Мядзёлка лічылі, што аўтарам «Беларускага лемантара» была Цётка (Э. Пашкевіч).

У 1906 г. у Пецярбургу выйшла «Першае чытанне для дзетак-беларусаў» Цёткі (лацінкай і кірыліцай). У пачатку кнігі для тых, хто не вучыўся чытаць па лемантары, коратка паведамлялася пра асобныя гукі, прыводзілася іх літарнае абазначэнне. Далей прапаноўваліся невялікія звязныя тэксты для чытання (казкі, апавяданні, вершы, прыпеўкі, прыказкі, прымаўкі, загадкі). У 1907 г. быў надрукаваны лацінкай і кірыліцай «Русінскі лемантар». Аўтар яго — невядомы выхадзец з беларускага Палесся, паколькі ён адрасаваў буквар сваім землякам: па тым «лемантарі повинни учитися читати всі Полешуки».

Ёсць сведчанні, што прыкладна ў 1911 г. над беларускім букваром шмат працаваў М. Багдановіч. Рукапіс з каляровымі малюнкамі быў падрыхтаваны, аднак пра яго далейшы лёс нічога невядома.

У паслярэвалюцыйны час існавала мноства беларускіх букварoў для дзяцей і дарослых, паколькі ў рэспубліцы поўным ходам ішла ліквідацыя непісьменнасці (А. Смоліч. «Зорка», 1919 г.; М. Байкоў, С. Некрашэвіч. «Наша сіла — ніва ды машына. Лемантар для дарослых», 1925 г.; «Наша сіла — Саюз. Лемантар для сельскагаспадарчых і лясных рабочых», 1926; Ю. Пушкевіч, «Лемантар для дарослых», 1926; П. Кісель, «Чырвоны баец» 1931, і інш.). У 1920-я гады дапускалася існаванне букварoў, складзеных на альтэрнатыўнай метадычнай аснове, такіх, як «Беларускі лемантар» С. Некрашэвіча (1922) і «Чырвоная змена» А. Федасенкі (1925). Настаўнік меў **права выбару букварoў** у залежнасці ад таго, якой методыкай ён лепш валодаў.

Заслугоўвае ўвагі славуты заходнебеларускі буквар С. Паўловіча «Першыя зярняткі» (1936) —гераічная старонка змагання працоўных мас за родную мову. Гэты буквар прызначаўся для хатняга навучання беларускай мове, друкаваўся лацінкай і кірыліцай. Грунтаваўся на метадзе цэлых слоў. У ім (паслябукварны перыяд) прапаноўваліся практыкаванні для пісьма, тэксты для чытання. Буквар быў добра ілюстраваны малюнкамі і фотаздымкамі. У яго мастацкім афармленні прымаў удзел Я. Драздовіч. Чытанка таго ж аўтара «Засеўкі» (1937, лацінкай) мела некалькі раздзелаў: «Беларусь і беларусы», «Беларуская прырода і праца», «Культура і поступ». Па вершах Янкі Купалы, Якуба Коласа, Алеся Гаруна, Цёткі, Янкі Журбы, Міхася Машары, Цішкі Гартнага, Максіма Танка дзеці знаёміліся з мінулым і тагачасным жыццём працоўных Беларусі. У канцы кнігі прыводзяцца словы Ф. Багушэвіча: «Не кідайце ж мовы нашай беларускай, каб не ўмёрлі».

З 1929 года навучанне грамаце ажыццяўлялася толькі на аснове гукавога аналітыка-сінтэтычнага метаду. У гэты час і да 1969 года ў школах выкарыстоўваўся буквар Н. Сіўко (1929—32 з Л. Лукіной, 1937 з З. Ліхачовай).

У гады Вялікай Айчыннай вайны ў партызанскіх «зялёных школах» дзяцей вучылі па самаробных букварах (вядомы буквар А. Ліпскай).

«Буквар» А. Клышкі (1969) быў створаны з улікам апошніх дасягненняў псіхолага-педагагічнай навукі. Кніга вызначалася тонкім паэтычным адчуваннем жывой беларускай мовы з яе багатым лексіка-граматычным ладам, экспрэсіяй, разнастайнасцю гульнёвага моўнага матэрыялу.

Новы буквар А. Клышкі для шасцігодак (1986) змяніў парадак увядзення гукаў і літар з улікам узроставых асаблівасцей дзяцей. Асноўны прынцып, паводле якога арганізуецца навучанне грамаце, застаўся ранейшы.

М. ЯЛЕНСКІ.

ЦІ ПРАЦІСТАЦЬ ПРАГРАМА КРЫЗІСУ?

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

[illegible]

У. ГЛОД,
Я. ГАРЭЛІК,
А. КРЫМАНОЎСКІ,
парламенцкія карэспандэнты БЕЛТА.

Гараскоп на тыдзень

Хочаце — верце, хочаце — праверце

КАЗЯРОГУ (22 снежня — 20 студзеня) [illegible]

ВАДАЛЕЮ (21 студзеня — 19 лютага) [illegible]

РЫБАМ (20 лютага — 20 сакавіка) [illegible]

АВЕНУ (21 сакавіка — 20 красавіка) [illegible]

ЦЯЛЬЦУ (21 красавіка — 21 мая) [illegible]

БЛІЗНЯТАМ (22 мая — 21 чэрвеня) [illegible]

РАКУ (22 чэрвеня — 23 ліпеня) [illegible]

ЛЬВУ (24 ліпеня — 23 жніўня) [illegible]

ДЗЕВЕ (24 жніўня — 23 верасня) [illegible]

ВАГАМ (24 верасня — 23 кастрычніка) [illegible]

СКАРПІЁНУ (24 кастрычніка — 22 лістапада) [illegible]

СТРАЛЬЦУ (23 лістапада — 21 снежня) [illegible]

Д. МАКАРАЎ,
кар. ТАСС (спецыяльна для «Звязды»).

Закон Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі

Аб статусе тэрыторыі, якая падверглася радыеактыўнаму забруджанню

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

— устанаўліваць парадак дэкларавання тавараў і іншай маёмасці, якая перамяшчаецца праз дзяржаўную граніцу СССР, парадак экспарту і імпарту.

Артыкул 16. Фінансаванне работ на тэрыторыі радыеактыўнага забруджання

Фінансаванне ўтрымання тэрыторыі радыеактыўнага забруджання (уключаючы населеныя пункты, лясныя масівы, транспартныя магістралі, водаахоўныя і іншыя збудаванні), навуковых даследаванняў і іншых відаў дзейнасці праводзіцца за кошт сродкаў на пераадоленне вынікаў катастрофы, якія выдзяляюцца згодна з Дзяржаўнай саюзна-рэспубліканскай праграмай неадкладных мер па ліквідацыі вынікаў аварыі на Чарнобыльскай АЭС і іншых фондаў.

Размеркаванне фінансавых і матэрыяльна-тэхнічных рэсурсаў ажыццяўляе Урад рэспублікі па прадстаўленню Дзяржаўнага камітэта Беларускай ССР па праблемах вынікаў катастрофы на Чарнобыльскай АЭС.

Раздзел III. РЭГЛАМЕНТАЦЫЯ ДЗЕЙНАСЦІ НА ТЭРЫТОРЫІ РАДЫЕАКТЫЎНАГА ЗАБРУДЖАННЯ

Артыкул 17. Зона эвакуацыі

Зона эвакуацыі надзейна абараняецца ад несанкцыяніраванага пранікнення ў яе людзей, усіх відаў наземнага транспарту і іншай тэхнікі.

У зоне забараняецца:

— несанкцыяніраванае пражыванне і знаходжанне людзей;

— несанкцыяніраваны ўезд усіх відаў транспартных сродкаў і іншай тэхнікі;

— прыцягненне да работы асоб ва ўзросце да 35 гадоў без іх згоды;

— вываз без спецыяльнага дазволу Дзяржаўнага камітэта Беларускай ССР па праблемах вынікаў катастрофы на Чарнобыльскай АЭС будаўнічых матэрыялаў і канструкцый, машын і абсталявання, зямлі, гліны, пяску, торфу, драўніны, раслінных кармоў, лекавых раслін, грыбоў, ягад, іншых прадуктаў пабочнага лесакарыстання (за выключэннем узораў для навуковых мэт), дамашніх рэчаў і г. д.,

— усякая гаспадарчая дзейнасць, якая не звязана з забеспячэннем радыяцыйнай бяспекі, прадухіленнем пераносу радыеактыўных рэчываў, прыродаахоўнымі мерапрыемствамі, а таксама навукова-даследчымі і эксперыментальнымі работамі.

У дадзенай зоне ўстанаўліваецца спецыяльны запаведны рэжым.

Заўвага: знаходжанне на тэрыторыі зоны эвакуацыі дапускаецца толькі пры наяўнасці спецыяльнага дазволу. Кантрольна-прапускны рэжым і парадак допуску асоб устанаўліваюцца Саветам Міністраў Беларускай ССР.

Артыкул 18. Зона першачарговага адсялення

У зоне першачарговага адсялення забараняецца:

— пастаяннае пражыванне насельніцтва;

— вываз без спецыяльнага дазволу Дзяржаўнага камітэта Беларускай ССР па праблемах вынікаў катастрофы на Чарнобыльскай АЭС любых відаў прыродных рэсурсаў, зямлі, гліны, пяску, торфу, драўніны і да т. п., за выключэннем узораў для навуковых мэт;

— усе віды лесакарыстання, нарыхтоўка кармоў, грыбоў, дзікарослых пладоў, ягад, лекавай і тэхнічнай сыравіны, паляванне, рыбная лоўля без спецыяльнага дазволу ўпаўнаважанага на тое органа;

— пагон і выпас свойскай жывёлы;

— праезд усіх відаў транспарту па-за дарогамі і воднымі шляхамі агульнага карыстання, а таксама сплаў лесу;

— уваход і ўезд на тэрыторыю асоб, чыя дзейнасць непасрэдна не звязана з выкананнем работ на ёй;

— правядзенне любых відаў работ, звязаных с парушэннем глебавага покрыва на значных плошчах, без спецыяльнага дазволу ўпаўнаважанага на тое органа.

На тэрыторыі зоны першачарговага адсялення дапускаецца знаходжанне насельніцтва па спецыяльнаму дазволу. Час знаходжання людзей у зоне кантралюецца па часе, умовы працы і захаванне тэхнікі бяспекі рэгламентуюцца адпаведнымі правіламі і нормамі.

Артыкул 19. Зона наступнага адсялення

Парадак перасялення жыхароў зоны наступнага адсялення і віды гаспадарчай дзейнасці вызначаюцца Урадам Беларускай ССР.

На землях, якія знаходзяцца ў дадзенай зоне, забараняецца:

— усякае лесакарыстанне, нарыхтоўка кармоў, грыбоў, дзікарослых пладоў, ягад, лекавай і тэхнічнай сыравіны, паляванне, рыбная лоўля без спецыяльнага дазволу ўпаўнаважанага на тое органа;

— выпас свойскай жывёлы;

— правядзенне любых відаў работ, звязаных з парушэннем глебавага покрыва на значных плошчах, без спецыяльнага дазволу ўпаўнаважанага на тое органа.

Артыкул 20. Абавязковыя меры, ажыццяўляемыя ў зонах эвакуацыі і абавязковага адсялення

У зонах эвакуацыі і абавязковага адсялення спецыялізаванымі падраздзяленнямі ажыццяўляюцца абавязковыя меры адносна:

— папярэджання вынасу радыенуклідаў з тэрыторыі радыеактыўнага забруджання і забруджання навакольнага асяроддзя;

— маніторынгу стану прыроднага асяроддзя і медыка-біялагічнага маніторынгу;

— утрымання тэрыторыі ў належным санітарным і пажаробяспечным стане;

— прымяненне метадаў фіксацыі радыенуклідаў на мясцовасці.

Усе віды дзейнасці павінны праводзіцца з абмежаваннем колькасці прыцягнутых асоб і агульнай калектыўнай дозы.

Артыкул 21. Зона з правам на адсяленне

У зоне з правам на адсяленне Саветам Міністраў Беларускай ССР могуць уводзіцца часовыя абмежаванні на ўмовы жыццядзейнасці. Калі па эканамічных і экалагічных умовах далейшае выкарыстанне зямель гэтай зоны немагчыма, яны пераводзяцца ў радыяцыйна небяспечныя.

На тэрыторыі гэтай зоны забараняецца:

— вытворчасць і нарыхтоўка прадукцыі з утрыманнем радыенуклідаў, перавышаючым устаноўленыя рэспубліканскія і міжнародныя нормы;

— любая дзейнасць, якая пагаршае радыеэкалагічную сітуацыю;

— прыродакарыстанне, якое не адказвае патрабаванням норм радыяцыйнай бяспекі;

— унясенне пестыцыдаў, гербіцыдаў, ядахімікатаў без спецыяльнага дазволу Савета Міністраў Беларускай ССР.

Рэалізацыя прадукцыі, выраблёнай ва ўказанай зоне дапускаецца толькі пасля правядзення радыеметрычнага кантролю.

Артыкул 22. Меры па зніжэнню рызыкі захворвання насельніцтва ў зоне з правам на адсяленне

У мэтах зніжэння рызыкі захворвання насельніцтва і памяншэння доз апраменьвання ў зоне з правам на адсяленне дзяржавай гарантуецца:

— пастаянны дазіметрычны кантроль радыеактыўнага забруджання глебы, вады, паветра, прадуктаў харчавання, сыравіны, жылых і вытворчых памяшканняў, а таксама медыка-біялагічны і радыеэкалагічны маніторынг;

— дэзактывацыя тэрыторыі спецыялізаванымі падраздзяленнямі (у выпадку мэтазгоднасці);

— правядзенне суцэльнай газіфікацыі населеных пунктаў і будаўніцтва дарог з асфальтавым і бетонным пакрыццём.

Артыкул 23. Зона з перыядычным радыяцыйным кантролем

На землях зоны з перыядычным радыяцыйным кантролем вытворчасць сельскагаспадарчай прадукцыі вядзецца з перыядычным радыеметрычным кантролем.

У гэтай зоне забараняецца:

— прыродакарыстанне, якое не адпавядае патрабаванням норм радыяцыйнай бяспекі;

— унясенне пестыцыдаў, гербіцыдаў, ядахімікатаў без спецыяльнага дазволу ўпаўнаважанага на тое органа.

Артыкул 24. Меры па зніжэнню рызыкі захворвання насельніцтва ў зоне з перыядычным радыяцыйным кантролем

У межах зніжэння рызыкі захворвання насельніцтва і памяншэння доз апраменьвання дзяржавай гарантуецца:

— пастаянны дазіметрычны кантроль радыеактыўнага забруджання глебы, вады, паветра, прадуктаў харчавання, сыравіны, жылых і вытворчых памяшканняў, а таксама медыка-біялагічны і радыеэкалагічны маніторынг;

— дэзактывацыя тэрыторыі спецыялізаванымі падраздзяленнямі (у выпадку мэтазгоднасці);

— паэтапныя суцэльная газіфікацыя населеных пунктаў і будаўніцтва дарог з асфальтавым і бетонным пакрыццём.

Артыкул 25. Правы і абавязкі землеўладальнікаў і землекарыстальнікаў на тэрыторыі радыеактыўнага забруджання

На землеўладальнікаў і землекарыстальнікаў на тэрыторыі радыеактыўнага забруджання распаўсюджваюцца правы і абавязкі, прадугледжаныя Кодэксам Беларускай ССР аб зямлі, з адабраннямі, устаноўленымі гэтым і іншымі законамі Беларускай ССР.

Землеўладальнікі і землекарыстальнікі на радыяцыйна забруджаных землях абавязаны праводзіць комплекс спецыяльных аграхімічных, агратэхнічных, агрмеліярацыйных і іншых мерапрыемстваў па зніжэнню паступлення радыенуклідаў у прадукцыю, якая выробляецца.

Артыкул 26. Права на кампенсацыю дадатковых затрат па вытворчасці чыстай прадукцыі

Землеўладальнікі і землекарыстальнікі маюць права на кампенсацыю дадатковых затрат па вытворчасці чыстай прадукцыі з выкананнем работ спецыяльнага комплексу мерапрыемстваў па зніжэнню паступлення радыенуклідаў у прадукцыю.

Артыкул 27. Ахова тэрыторыі зон эвакуацыі і абавязковага адсялення

У зонах эвакуацыі і абавязковага адсялення забяспечваюцца строгі прыродаахоўны рэжым, ахова тэрыторый, прыродных, гістарычных і этнакультурных помнікаў у адпаведнасці з дзеючым заканадаўствам.

Ахова грамадскага парадку, процiпажарная бяспека на тэрыторыях зон эвакуацыі і абавязковага адсялення, кантрольна-прапускны рэжым пры ўездзе і выездзе з такіх зон забяспечваюцца спецыялізаванымі органамі Міністэрства ўнутраных спраў Беларускай ССР.

Кантроль за выкананнем указаных мер ажыццяўляецца на тэрыторыі зон эвакуацыі і абавязковага адсялення адпаведнымі выканаўчымі камітэтамі абласных Саветаў народных дэпутатаў.

Артыкул 28. Пазбаўленне права ўладання і права карыстання зямельным участкам

Права ўладання і права карыстання ўсім зямельным участкам або яго часткай на тэрыторыі радыеактыўнага забруджання спыняецца ў выпадку парушэння патрабаванняў, устаноўленых артыкуламі гэтага Закона, а таксама ў парадку і на ўмовах, устаноўленых Кодэксам Беларускай ССР аб зямлі.

Артыкул 29. Умовы будаўніцтва новых і рэканструкцыі дзеючых прадпрыемстваў, рэалізацыя раней прынятых праграм, меліярацыі і хімізацыі сельскай гаспадаркі

Будаўніцтва новых і рэканструкцыя дзеючых прадпрыемстваў, рэалізацыя раней прынятых праграм меліярацыі і хімізацыі сельскай гаспадаркі могуць ажыццяўляцца толькі пры наяўнасці комплекснай ацэнкі ўздзеяння на навакольнае асяроддзе і заключэння дзяржаўнай экалагічнай экспертызы.

Артыкул 30. Забеспячэнне гаспадарчай дзейнасці на тэрыторыі радыеактыўнага забруджання

Падаткаабкладанне дзяржаўных прадпрыемстваў і арганізацый, а таксама арганізацый з іншымі формамі ўласнасці і фізічных асоб якія знаходзяцца на тэрыторыі радыеактыўнага забруджання, ажыццяўляецца на льготных умовах у парадку, устаноўленым дзеючым заканадаўствам.

Артыкул 31. Пакрыццё рэшткавага кошту матэрыяльных каштоўнасцей, якія засталіся ў зонах эвакуацыі, першачарговага адсялення і наступнага адсялення

Дзяржаўныя, кааператыўныя і іншыя грамадскія прадпрыемствы, установы, арганізацыі, а таксама грамадзяне маюць права на пакрыццё рэшткавага кошту будынкаў, збудаванняў, абсталявання, гісторыка-культурных і іншых матэрыяльных каштоўнасцей, што належалі ім, пабудаваны або набыты за кошт уласных сродкаў і засталіся ў зонах эвакуацыі, першачарговага адсялення і наступнага адсялення.

Артыкул 32. Вырашэнне спрэчак па пакрыццю страт

Зямельныя і іншыя спрэчкі, звязаныя з пакрыццём страт, вырашаюцца мясцовымі Саветамі народных дэпутатаў, судом або арбітрамі ў парадку, устаноўленым Кодэксам Беларускай ССР аб зямлі і іншымі заканадаўчымі актамі Беларускай ССР.

Артыкул 33. Фінансаванне кампенсацый

Пакрыццё расходаў на выплату кампенсацый, прадугледжаных гэтым Законам, праводзіцца са сродкаў саюзнага бюджэту або са спецыяльнага саюзнага фонду.

Артыкул 34. Дзяржаўны кантроль за выкананнем прававога рэжыму на тэрыторыі радыеактыўнага забруджання

Дзяржаўны кантроль за выкананнем прававога рэжыму на тэрыторыі радыеактыўнага забруджання ажыццяўляецца абласнымі Саветамі народных дэпутатаў, іх выканаўча-распарадчымі органамі, а таксама ўпаўнаважанымі на гэта дзяржаўнымі органамі ў парадку, устаноўленым заканадаўствам Беларускай ССР.

Органам, адказным за ажыццяўленне дзяржаўнага кантролю за выкананнем прававога рэжыму на тэрыторыі зоны эвакуацыі, з'яўляецца Дзяржаўны камітэт Беларускай ССР па праблемах вынікаў катастрофы на Чарнобыльскай АЭС.

Раздзел IV. КАНТРОЛЬ РАДЫЯЦЫЙНАГА СТАНОВІШЧА НА ТЭРЫТОРЫІ РЭСПУБЛІКІ

Артыкул 35. Кантроль і прагнозныя ацэнкі доз апраменьвання насельніцтва

Кантроль і прагнозныя ацэнкі сумарнай эквівалентнай дозы апраменьвання насельніцтва ад усіх радыенуклідаў у канкрэтных умовах пражывання і працоўнай дзейнасці ўскладаюцца на Міністэрства аховы здароўя Беларускай ССР.

Артыкул 36. Органы, адказныя за кантроль радыеактыўнага забруджання прыроднага асяроддзя

Агульная ацэнка радыяцыйнага становішча на тэрыторыі рэспублікі (радыяцыйны маніторынг), метадычнае кіраўніцтва і каардынацыя работ па кантролю за радыеактыўным забруджаннем прыроднага асяроддзя ўскладаюцца на Беларускае рэспубліканскае ўпраўленне па гідраметэаралогіі. Пры гэтым адказнасць за кантроль радыеактыўнага забруджання сельскагаспадарчых угоддзяў ускладаецца на Міністэрства сельскай гаспадаркі і харчавання Беларускай ССР, лясных угоддзяў (незалежна ад іх ведамаснай прыналежнасці) — на Міністэрства лясной гаспадаркі Беларускай ССР, водных рэсурсаў — на Міністэрства воднай гаспадаркі і аднаўлення зямель Беларускай ССР, тэрыторыі населеных пунктаў — на Беларускае рэспубліканскае ўпраўленне па гідраметэаралогіі.

Артыкул 37. Кантроль радыеактыўнага забруджання сельгаспрадукцыі і прадуктаў харчавання

Кантроль за ўзроўнем радыеактыўнага забруджання сельгаспрадукцыі і прадуктаў харчавання ажыццяўляюць Міністэрства сельскай гаспадаркі і харчавання Беларускай ССР, Міністэрства аховы здароўя Беларускай ССР і міністэрствы і ведамствы, якія ажыццяўляюць іх нарыхтоўку, перапрацоўку і рэалізацыю.

Артыкул 38. Кантроль радыеактыўнага забруджання транспарту

Кантроль радыеактыўнага забруджання чыгуначнага, воднага і авіяцыйнага транспарту, выдача дазволу на яго перамяшчэнне ў зону эвакуацыі ўскладаецца на міністэрствы і ведамствы, якім належыць дадзены транспарт.

Артыкул 39. Дазвол на вываз хатніх рэчаў, прылад працы і будаўнічых матэрыялаў

Выдача дазволу на вываз хатніх рэчаў, прылад працы і будаўнічых матэрыялаў за межы тэрыторыі радыеактыўнага забруджання, з якой ажыццяўляецца адсяленне жыхароў, ускладаецца на органы дзяржаўнага санітарнага кантролю і мясцовыя органы грамадзянскай абароны, а свойскай жывёлы — на Міністэрства сельскай гаспадаркі і харчавання Беларускай ССР.

Артыкул 40. Інспекцыйны кантроль дакладнасці вымярэнняў

Інспекцыйны кантроль на месцах дакладнасці і аб'ектыўнасці даных ведамасных служб, якія ажыццяўляюць радыяцыйны кантроль (незалежна ад іх ведамаснай прыналежнасці), ускладаецца на Дзяржаўны санітарны нагляд.

Артыкул 41. Метралагічны кантроль

Дзяржаўны кантроль вымярэнняў радыеактыўнага забруджання прыроднага асяроддзя і ўсіх відаў сыравіны і прадукцыі ажыццяўляе Беларускае рэспубліканскае ўпраўленне Дзяржстандарту СССР.

Раздзел V. ДЗЯРЖАЎНЫ КАНТРОЛЬ ЗА ВЫКАРЫСТАННЕМ І АХОВАЙ ТЭРЫТОРЫІ РАДЫЕАКТЫЎНАГА ЗАБРУДЖАННЯ

Артыкул 42. Задачы дзяржаўнага кантролю за выкарыстаннем і аховай тэрыторыі радыеактыўнага забруджання

Задачы дзяржаўнага кантролю за выкарыстаннем і аховай тэрыторыі радыеактыўнага забруджання заключаюцца ў забеспячэнні выканання ўсімі дзяржаўнымі і грамадскімі органамі, дзяржаўнымі, кааператыўнымі і іншымі грамадскімі прадпрыемствамі, установамі і арганізацыямі, а таксама грамадзянамі патрабаванняў заканадаўства Беларускай ССР і іншых нарматыўных актаў у мэтах эфектыўнага выкарыстання і аховы зямель, радыяцыйнай абароны насельніцтва і прадухілення далейшага забруджання тэрыторыі.

Дзяржаўны кантроль за аховай і выкарыстаннем тэрыторыі радыеактыўнага забруджання ажыццяўляецца Саветамі народных дэпутатаў, Дзяржаўным камітэтам Беларускай ССР па праблемах вынікаў катастрофы на Чарнобыльскай АЭС і іншымі спецыяльна ўпаўнаважанымі на тое органамі.

Парадак дзяржаўнага кантролю за выкарыстаннем і аховай тэрыторыі радыеактыўнага забруджання ўстанаўліваецца Урадам Беларускай ССР.

Артыкул 43. Адказнасць за парушэнне гэтага Закона.

Асобы, вінаватыя ў парушэнні патрабаванняў гэтага Закона, нясуць крымінальную, адміністрацыйную і іншую адказнасць у адпаведнасці з заканадаўствам Беларускай ССР.

«У белым доме, ля сіняй бухты...»

Пра вуліцу Максіма Багдановіча ў Ялце мала хто ведае. Па-першае, таму, што яна ўскраінная. А па-другое,—імя нашага Паэта на шыльдачках-указальніках з'явілася тут зусім нядаўна, усяго год назад. Раней вуліца называлася Крымскай.

На жаль, у планы афіцыяльных урачыстасцей наведванне вуліцы Багдановіча не ўваходзіла. Чаму — мы зразумелі пазней, прайшоўшы па ёй. А да таго марна вышуквалі гэту назву на картах-схемах ды распытвалі ў ялцінцаў. Добра, што дапамагчы нам падахвоціўся журналіст з «Курортного Крыма» Альгірдас Масенас. Без яго «Жыгулёў» цяжка давялося б у гэтых пошуках.

Вуліца для ўвекавечання памяці Максіма выбрана ўдала, — менавіта тут, на былой Крымскай, — дом, дзе адпачываў Паэт у 1909 годзе. Ужо тады невылечная хвароба закранула яго, і бацька прывёз васемнаццацігадовага хлопца ў пансіянат «Шалаш». Успамінаў пра той час захавалася мала. Вядома толькі, што пансіянацкае жыццё пайшло на карысць Максіму, а таксама пра сяброўства яго з М. Кіціцынай — маладой, прывабнай дзяўчынай, з якой ён доўга перапісваўся пасля Ялты. Магчыма, гэты трыялет, напісаны ў 1909 годзе, пра яе:

Я, бальны, бесскрыдлаты паэт,
Помню, раз пазабыў сваё
гора, —
Гэта чуда зрабіў Ваш прывет.
Я — бальны, бесскрыдлаты
паэт.
Мо жыцця майго верш ужо
спет, —
Дык няхай Вам хоць песня
гавора,
Як бальны, бесскрыдлаты паэт
На гадзіну забыў сваё гора.

Дом, дзе мясціўся пансіянат, захаваўся — двухпавярховы асабняк са слядамі былой прыгажосці. Цяпер у ім нейкая будаўнічая кантора. Побач ўшчыльную прыбудаваны рабочы інтэрнат, — з усімі выдаткамі інтэрнацкага побыту, што міжволі кладуцца ценем і на гэты асабняк з мемарыяльнай дошкай М. Багдановіча, якую, на добры лад, даўно не лішне было б абнавіць. І не толькі дзеля таго, каб сюды не саромеліся прыходзіць беларускія дэлегацыі.

Вуліца, па ўсім відаць, мала змянілася з таго часу, як тут быў Максім. Тыя ж невысокія каменныя будынiны, тая ж вузкая, — як дзвюм машынам размінуцца, праезджая частка. І гэтак жа шумяць над галавой платаны, кіпарысы, зараснікі акацый.

Вуліца — досыць высока над морам. Выйшаўшы на край яе, мы любаваліся панарамай часткі горада, а таксама панурымі шэрымі схіламі гор. Адсюль, як на далоні, відаць і тыя могілкі на супрацьлеглым схіле пагорка, дзе Максім знайшоў апошні свой прытулак. Ці мог юнак, любуючыся гэтымі краявідамі, ведаць, што бачыць тую мясціну, тую зямлю, якая ўсяго праз сем гадоў назаўсёды вызваліць яго ад фізічных пакут.

Успаміны пра «Шалаш» доўга грэлі душу паэта. Нават у 1915 годзе, успамінаючы пра М. Кіціцыну, Максім пісаў:

Усё праходзе — і радасць і
мукі.
Але будзеш мне помніцца ты. —
Броўкі цёмныя, вузкія рукі
І галоўкі радок залаты.

...Ці трэба казаць, што, едучы ў Ялту, мы найперш марылі пабачыць белы дом ля сіняй бухты , сцены якога — адзіныя сведкі апошніх імгненняў, апошніх пакут Паэта. На жаль, будынка гэтага ўжо няма. Недзе ў 80-х гадах на яго месцы вырас гмах клуба, што належыць флоцкаму санаторыю «Ялта». І тым краявідам, які бачыў у акне паміраючы Паэт, любуюцца цяпер разгарачаныя танцамі маракі і марачкі, выходзячы з танцзалы на адкрытую тэрасу. Зрэшты, і краявіду таго ўжо няма, — мора ледзь бачна за густымі зараснікамі пышнай субтрапічнай расліннасці. Пра дом і пра Паэта нагадвае мемарыяльная дошка. І так чужародна, так самотна выглядае дарагое імя на гэтым тлумным, далёкім ад паэзіі і памяці пра Максіма месцы...

Мы прыйшлі сюды раніцай, калі клуб яшчэ спаў пасля ўчарашніх скокаў. Але ля памятнага месца было ўжо не бязлюдна. Зусім побач, у піўнай забягалаўцы, яе раннія затрапезнага выгляду заўсёднікі, ужо бразгацелі шклянымі паўлітровымі слоікамі, якія, здаецца, па ўсёй краіне ад Буга да Курыл выкарыстоўваюцца цяпер замест невядома куды знікшых куфляў.

...Максім ніколі не быў тут шчаслівым. Яго ўвесь час цягнула з чужыны да Бацькаўшчыны. І тады, як прадчуваў смерць, яго цешыла думка пра тое, што «не будзеш цяжкая ты сыну свайму, зямля»:

Там хоць у гліне, хоць у брудзе,
Там, пад зямлёй,
Найдуць мае слабыя грудзі
Сабе спакой.

Чаму ж не выканалі мы запавет Максіма? Пра гэта ў Ялце я разгаварыўся з паэтам, навукоўцам Алегам Лойкам. Ад яго, наколькі я ведаў, шмат у чым залежала, што камісія прыняла рашэнне не чапаць магілу. Вось што ён расказаў:

— Спачатку я быў за перанос магілы, а потым выказаўся супраць. Чаму? Ды таму, што, лічу, перанос гэты не наспеў. Мы са сваёй сённяшняй нацыянальнай свядомасцю не гатовы да гэтага. Сумная рэальнасць: Беларусь не мае свайго Пантэона, свайго Вавеля, сваёй памятнай сцяны, — такіх, якія маюць для ўшанавання нацыянальных герояў Парыж, Кракаў, Тбілісі. І трэба сумленна прызнацца, што магілы Янкі Купалы і Якуба Коласа не сталі святынямі, да якіх народ ідзе па клічу сэрца. Я не хачу каб гэтак жа сталася з магілай Багдановіча. Дык вось, спачатку — пантэон, сцяна ці што-небудзь накшталт гэтага, потым — перанос. А пакуль... Пакуль, мне здаецца, Максіму спакойней тут, дзе ён паміраў.

Магчыма, у гэтым і ёсць сэнс. Але ў перспектыве, — далёкай ці блізкай, — мне здаецца, мы ўсё ж павінны сплаціць гэты доўг памяці Паэта. Зразумела, Максім і без таго вярнуўся на Беларусь і належыць ёй. Ды толькі няма ў гэтым вяртанні апошняй кропкі, пакуль доўжыцца адзінота астатняга прытулку Паэта на чужыне.

В. ЖДАНКО,
спец. кар. «Звязды».
Фота А. КЛЯШЧУКА.
г. Ялта.

(Заканчэнне будзе).

ПРАГРАМА ТЭЛЕ ПЕРАДАЧ З 27 МАЯ ПА 2 ЧЭРВЕНЯ

27 мая, ПАНЯДЗЕЛАК

Праграма Беларускага тэлебачання

13.20. «Незабыўнае». Фестываль фільмаў і тэлепраграм, прысвечаны 50-годдзю пачатку Вялікай Айчыннай вайны. «Час выбраў нас». Мастацкі фільм. 1-я серыя.
14.25. «Апамятайцеся... Мы не п'яныя». Спектакль Маскоўскага тэатра камедыі.
16.30. «Спрыдзіцо», «Капрызуля», «Знарок». Мультфільмы.
17.20. «Казкі — недаказкі». «Пакой сярэбраных трубы». Фільмы-канцэрты.
18.00. «Вайрам-Алі». Дак. фільм.
18.35. «Мы вярнуліся...» Аб дзейнасці Баранавіцкай асацыяцыі воінаў-інтэрнацыяналістаў.
18.50. Наш каментарый. Сесія працягваецца.
19.00. Панарама.
19.30. «Драўляныя рамёствы». Дак. фільм.
19.45. Трыбуна. Прэс-канферэнцыя народных дэпутатаў і прадстаўнікоў грамадскіх арганізацый Літвы, Латвіі і Эстоніі.
20.45. Калыханка.
21.00. «Марыля і Тадэвуш», «Быт, быт, быт». Дак. фільмы.
22.00. Спартыўны тэлекур'ер.
22.15. Ліра.

Першая агульнасаюзная праграма

6.30. Раніца.
9.00. Кантакт.
9.20. Футбольны агляд.
9.50. «Данчык». Дак. фільм.
10.20. «Шмат галасоў — адзін свет». «Загадка» (Ірландыя).
10.35. Мультфільмы. «Школа паляўнічых». Фільм 1-ы.
10.50. «Наследніца «пярэваратняў». Мастацкі фільм. 1-я серыя.
12.00. ТСН.
12.15. 2-я серыя фільма «Наследніца «пярэваратняў».
13.20. Канцэрт.
15.00. ТСН.
15.15. «Дзяржаўная граніца». Фільм 5-ы «Год сорак першы». 1-я серыя.
16.25. Дак. фільм «Адараваны ветрам ад мачты».
16.50. «Малпа з вострава Сагрусіма». Мультфільм.
17.00. «Вохканне, узульс, мармыс».
17.30. Дзіцячая гадзіна (з урокам французскай мовы).
18.00. «Мерыдыян».
18.45. На зводках рынку.
19.15. «Кантакт».
19.25. «Алёшавы казкі». Мультфільм.
19.40. Канцэрт.
20.00. Хто ёсць хто. Прадстаўляем кандыдатаў на пасаду Прэзідэнта РСФСР.
21.00. Час.
21.45. «Сустрэчы з Грэмам Грынам». Вядучы — Г. Баравік.
22.55. Наш госць — гітарыст Ж.-П. Жуменс.
23.10. Тэлескоп.
0.25. ТСН.

Другая агульнасаюзная праграма

17.00. Дзённік з'езда.
17.15. Невядомая Расія. «Расійскі мецэнат Казанаў».
17.45. Тэлемарафон «Афганістан — наша памяць і боль» (Свярдлоўск).
19.00. Вертыкаль. «Твар у твар з Анарам».
20.00. Весткі.
20.15. Добрай ночы, малышы!
20.30. Футбольны агляд.
21.00. Час (з сурдаперакладам).
21.45. На IV З'ездзе народных дэпутатаў РСФСР. У перапынку (23.00) — Весткі.
23.45. На сесіі Вярхоўнага Савета СССР.

28 мая, АЎТОРАК

Праграма Беларускага тэлебачання

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. «Я помню дзіўнае імгненне». Фільм-канцэрт.
9.35. «Сам-насам з шашней», «Граніца». Дак. фільмы.
10.15. «Час выбраў нас». 2-я серыя.
11.30 Медыо.
12.30. Тэлеверсія оперы «Вадзіванне ў час чумы» (Па А. С. Пушкіну).
13.15. Весткі.
16.30. Экран дзіцячага фільма. «Юрка—сын камандзіра».
17.40. «Дзядзечка Ату». Мультфільм.
18.00. «Радыяцыйная бяспека». Дак. фільм.
18.25. «Вузлы і час». Сустрэча з выпускнікамі А. Д. Катляром.
18.55. Наш каментарый. Пяць праграм у выбары.
19.00. Панарама.
19.30. «Сем асфер». Дак. фільм.
19.45. «Чарнобыль і дзеці». Прымае ўдзел старшыня рэспубліканскага праўлення дабрачыннага дзіцячага фонду імя У. І. Леніна У. Ліпскі.
20.15. Факты і меркаванні. Беларусь і Усходняя Еўропа.
20.45. Калыханка.
21.00. «Ганчарны круг», «З дзіцём». Дак. фільмы.
21.45. На сесіі Вярхоўнага Савета БССР.

Першая агульнасаюзная праграма

6.30. Раніца.
9.00. Актуальны рэпартаж.
9.20. Рэспуцін. «Рудольфіо». Фільм-спектакль.
10.35. «Цераплнок». Мультфільм.
11.00. Дзіцячая гадзіна (з урокам французскай мовы).
12.00. ТСН.
12.15. «Сустрэчы з Грэмам Грынам». Вядучы — Г. Баравік.
13.25. Ігар Л. Берман (фартэпіяна).
15.00. ТСН.
15.15. «Дзяржаўная граніца». Фільм 5-ы «Год сорак першы». 2-я серыя.
16.25. Свет захопленых. «Аўта».
16.40. Разам з чэмпіёнамі.
16.55. «Служба такая». Аб маскоўскіх пагранічніках.
17.45. Дзіцячы музычны клуб.
18.30. «Мерыдыян».
18.45. «Дзеці Цхінвалі».
19.50. Маст. фільмы «Служанка», «Праўінцыяльны анекдот».
21.00. Час.
21.45. «ВіД» прадстаўляе: «Погляд».
22.40. Тэатр плюс ТБ.
0.40. ТСН.

Другая агульнасаюзная праграма

8.00. Ранішняя гімнастыка.
8.15. Дак. фільм. «Трасы Алісій».
17.00. Дзённік з'езда.
17.15. Граці. Мастацка-публіцыстычная праграма.
18.15. «Брыгада «С». Запрашаем у забароненую зону».
19.00. Г. Свірыдаў. «Сялянская кантата».
19.30. Рытмічная гімнастыка.
20.00. Весткі.
20.15. Добрай ночы, малышы!
20.30. Тэніс. Адкрыты чэмпіянат Францыі.
21.00. Час (з сурдаперакладам).
21.45. На IV З'ездзе народных дэпутатаў РСФСР. У перапынку (23.00)—Весткі.

29 мая, СЕРАДА

Праграма Беларускага тэлебачання

8.30. Раніца рэспублікі.
8.40. Ліра.
10.25. «Час выбраў нас». 3-я серыя.
11.30. «Як жывеш, Расія?». Дак. фільм Кшыштафа Занусі (Польшча).
12.40. «Брыгада «С». Запрашаем у забароненую зону».
13.20—13.30. Тэлебіржа.
16.30. «Арыенцір». Праграма для сельскай моладзі.
18.00. Футбол. «Дынама» (Брэст) — «Зара» (Бельцы).
18.55. Наш каментарый. Пайсці і вярнуцца.
19.00. Панарама.
19.30. «Вузельчыкі памяці». Дак. фільм.
19.45. Рынак. Перад выбарам. Праграма ўдзел генеральны дырэктар аўтобуснага аб'яднання «Прамень» В. Вераніковскі.
20.25. «Спявае Юрый Антонаў».
20.45. Калыханка.
21.00. «Дзень добры, чаклены», «Скарбы таркфтаіх чашы», «Паэзія сабачніна па сасудзілі». Навукова-папулярныя фільмы.
21.45. На сесіі Вярхоўнага Савета БССР.

Першая агульнасаюзная праграма

6.30. Раніца.
9.00. Дзелавы кур'ер.
9.20. «Піруэт» са Свярдлоўска. Музычная праграма.
10.50. Маст. фільмы «Служанка», «Праўінцыяльны анекдот».
12.00. ТСН.
12.15. Тэатр плюс ТБ.
15.00. ТСН.
15.15. «Дзіцячыя пейзаж у пустыні». Мастацкі фільм.
16.25. Свет захопленых. «Дамом». Дак. фільм.
16.35. Канцэрт ансамбля народных інструментаў «Казахі».
16.55. Дзіцячая гадзіна (з урокам англійскай мовы).
17.55. «Яя студыя». Вядучы — В. Зорын.
18.30. Мерыдыян.
18.55. Мультфільмы.
20.00. Хто ёсць хто. Прадстаўляем кандыдатаў на пасаду Прэзідэнта РСФСР.
21.00. Час.
21.45. Тэніс. Адкрыты чэмпіянат Францыі.
22.05. Футбол. Кубак еўрапейскіх чэмпіёнаў. Фінал. «Марсель» (Францыя) — «Црвена звезда» (Югаславія).
0.00. ТСН.
0.15. «Еўропа плюс».

Другая агульнасаюзная праграма

8.00. Ранішняя гімнастыка.
8.15. «Фламінга». Навукова-папулярны фільм.
8.35. «Сініца дзяцінства». Дак. фільм.
17.00. «Самалёт». Маладзь пасты Самары.
17.20. Музыканты — дзецям Чарнобыля. Канцэрт у Мінску. Частка 1-я.
18.05. «Паляванне ў чужой краіне». Тэлефільм.
18.30. «На рагу «Праўды» і Ямскога поля». Слова Аляксандра Салжаніцына.
18.45. Ложа прэсы.
19.00. Футбол. Адборачны матч чэмпіянату Еўропы. Зборная СССР — зборная Кіпра.
20.45. Добрай ночы, малышы!
21.00. Час (з сурдаперакладам).
21.45. На сесіі Вярхоўнага Савета СССР.
22.50. Весткі.
23.05. «Мае цыганы». Маст. фільм.

30 мая, ЧАЦВЕР

Праграма Беларускага тэлебачання

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. «Перад канцэртам». Дак. фільм.
9.05. «Маналог пра каханне». Фільм-канцэрт.
10.15. «Час выбраў нас». 4-я серыя.
11.30. Крымінальны канал. Прэзентацыя газеты «Совершенно секретно».
13.00—13.30. На рагу «Праўды» і Ямскога поля». Слова Аляксандра Салжаніцына.
16.30. Экран дзіцячага фільма. «Я — важаты фарпоста».
18.00. «Быць і лічыцца». Дак. фільм.
18.55. Зачытайце маё пісьмо...
19.00. Панарама.
19.30. «На варце прыроды». Дак. фільм.
19.45. Гаворым па-беларуску.
20.10. Тыдзень беларускага ўрада. Служба інфармацыі Савета Міністраў БССР паведамляе...
20.25. «Адроджаная песня». Музычны фільм.
20.45. Калыханка.
21.00. «Сустрэчы на арэне». Фільм-канцэрт.
21.45. На сесіі Вярхоўнага Савета БССР.

Першая агульнасаюзная праграма

6.30. Раніца.
9.00 Па зводках МУС СССР.
9.20. Футбол. Адборачны матч чэмпіянату Еўропы. Зборная СССР — зборная Кіпра.
10.10. Разам з чэмпіёнамі.
10.25. «Ветрык». Мультфільм.
10.35. «Партызанскай сцежкай Гайдара».
11.00. Дзіцячая гадзіна (з урокам англійскай мовы).
12.00. ТСН.
12.15. Футбол. Кубак еўрапейскіх чэмпіёнаў. Фінал. «Марсель» (Францыя) — «Црвена звезда» (Югаславія).
15.00. ТСН.
15.15. «Іван». Мастацкі фільм.
16.25. Свет захопленых. «Сябры нашы кошкі».
16.40. Мама, тата і я.
17.10. «Аблокі нашага дзяцінства». Аб дзецях, якія пацярпелі пры аварыі на Чарнобыльскай АЭС.
18.00. Рэклама.
18.30. Мерыдыян.
18.45. ...Да 16 і старэйшым.
19.30. Выступленне вакальнага ансамбля «Радзіл».
21.00. Час.
21.45. «Выстрал у стэпе». Маст. фільм.
0.00. «Пад знакам «П». У перапынку (0.45)—ТСН.

Другая агульнасаюзная праграма

8.00. Ранішняя гімнастыка.
8.15. Дак. фільм «Выпадак з практыкі».
8.40. Спявае Н. Чапрага.
17.00. Граці. Мастацка-публіцыстычная праграма.
18.00. Ю. Рознер.
18.30. Творчае аб'яднанне «Рэспубліка» прадстаўляе...
19.00. «Запрашэнне на канцэрт».
20.00. Весткі.
20.15. Добрай ночы, малышы!
20.30. Тэніс. Адкрыты чэмпіянат Францыі.
21.00. Час (з сурдаперакладам).
21.45. «Як жывеш, Расія?» Дак. фільм Кшыштафа Занусі (Польшча).
23.00. Весткі.
23.15. Шведскія музычныя вяршкі.
23.45. «Сёе-тое з губернскага жыцця». Маст. фільм.

31 мая, ПЯТНІЦА

Праграма Беларускага тэлебачання

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. «Мастак Ілюхін», «Круг». Дак. фільмы.
9.15. «Блакітныя гарады». Фільм-канцэрт.
10.20. «Час выбраў нас». 5-я серыя.
11.30. «Гома саветыкус. Рускія пайшлі».
12.00—13.30. «Місіс СССР — місіс Амерыка». Конкурс.
16.30. «Аліса ў Зазяркаллі». 1—4 выпускі; «Залатыя словы», «Верабейчык». Мультфільмы.
17.30. Педагагічны экран. Бесперапыннае навучанне.
18.05. Зваротная сувязь. Па матэрыялах пошты рэдакцыі грамадска-палітычных праграм.
18.55. Наш каментарый. Рынак—не базар.
19.00. Панарама.
19.30. Ало! Ёсць пытанне. Сустрэча са Старшынёй Савета Міністраў БССР В. Ф. Кебічам. Прамая лінія.
20.45. Калыханка.
21.00. IV Усесаюзны фестываль старадаўняй і сучаснай камернай музыкі ў Полацку.
21.30. «Жураўлі для Мэры». Дак. фільм.
21.45. На сесіі Вярхоўнага Савета БССР.

Першая агульнасаюзная праграма

6.30. Раніца.
9.00. Г. Тэлеман. Сюіта сі бемоль мажор.
9.30. «Мы выйшлі з блакадных дзён». Дак. фільм.
10.10. ...Да 16 і старэйшым.
10.55. «Выстрал у стэпе». Мастацкі фільм.
12.00. ТСН.
12.15. Кінапанарама.
15.00. ТСН.
15.15. «Зімоўе на Сцюдзёнай». Маст. фільм.
16.25. Свет захопленых. «Увага: здымаю!»
16.40. Канцэрт ансамбля рускай песні.
17.05. «Вам, ветэраны...» Па старонках перадач «Пераможцы».
18.30. Мерыдыян.
18.45. Мультфільмы.
19.20. Канцэрт.
20.00. Хто ёсць хто. Прадстаўляем кандыдатаў на пасаду Прэзідэнта РСФСР.
21.00. Час.
21.45. «ВіД» прадстаўляе: «Справа», «Шоу-біржа», «Музагляд», МТБ.
0.00. ТСН.

Другая агульнасаюзная праграма

8.00. Ранішняя гімнастыка.
8.15. Дак. фільм. «Хадыя».
17.00. Тэма з варыяцыямі. Клуб «На абочыне».
17.30. Музыканты — дзецям Чарнобыля. Частка 2-я.
18.15. Дыялогі. Андрэй Бітаў і Рэзо Габрыядзе.
18.45. Спорт для ўсіх.
19.00. Арэна.
20.00. Весткі.
20.15. Добрай ночы, малышы!
20.30. Тэніс. Адкрыты чэмпіянат Францыі.
21.00. Час (з сурдаперакладам).
21.45. Канцэрт класічнай музыкі.
22.00. Ложа прэсы.
22.15. Праграма «А». Навіны папулярнай музыкі.
23.00. Весткі.
23.15. «На рагу «Праўды» і Ямскога поля». Сустрэча з прафесарам Нью-йоркскага універсітэта Аляксандрам Янавым.
23.50. Валейбол. Першынство сусветнай лігі. Зборная СССР—зборная Японіі.

1 чэрвеня, СУБОТА

Праграма Беларускага тэлебачання

8.30. Раніца рэспублікі.
8.40. «Аранбургская пуховая...» Кінанарыс.
8.50. Пісьмовы экзамен па беларускай і рускай мовах за курс няпоўнай сярэдняй школы.
9.05. Паказвае Гродна. «Гарадніца». Літаратурна-мастацкая праграма.
10.05. Запрашаем у казку. «Філасофскі камень».
11.00. Тыдзень планеты.
11.15. Шукаем ініцыятыўных. Новыя распрацоўкі Політэхнічнай Акадэміі.
11.35. «З юбілеем, калегі!» Газеце «Физкультурник Белоруссии» — 40 гадоў.
12.00. «Адзін, два, тры». Кінанарыс.
12.15. Чалавек. Аўтамабіль. Дарога.
12.45. В. А. Моцарт. «Рэквіем». Выконвае Дзяржаўны камерны хор СССР і Дзяржаўны сімфанічны аркестр Міністэрства культуры СССР.
13.55. Тэлевізійны дзіцячы дзень. 1. Аб рабоце Міжнароднай экалагічнай арганізацыі «Грынпіс». 2. Дзіцячы фальклорны ансамбль Дзяржтэлерадыё БССР.
15.00. Мультфільм.
15.15. «Ідзі, народзе ўваскрэслы...» Свята славянскага пісьменства і культуры ў Беларусі.
16.20. Процістаянне. Маральна-прававая праграма.
18.20. Агляд дзіцячых духавых аркестраў.
19.00. Панарама.
19.40. Гандбол. Суперфінал за 3-е месца. ЦСКА—СКА (Мінск).
20.15. Фільм-канцэрт.
20.45. Калыханка.
21.00. «І мяне ў сям'і вялікай...», «На працягу ўсяго жыцця». Дак. фільмы.
21.45. «Парасон для маладых». Маст. фільм.
23.10. Спявае А. Глызін.

Першая агульнасаюзная праграма

6.30. «Вера». Дак. фільм.
6.50. Мультфільмы.
7.30. Рытмічная гімнастыка.
8.00. ТСН.
8.15. Ранішняя забаўляльная праграма.
8.45. «Усе любяць цырк».
9.30. Выступленне фальклорнага трыо «Званы рускія».
9.45. Італьянскія сюжэты.
10.35. Ранішняя зорка.
11.35. Фільмы рэжысёра Г. Натансона. «Яшчэ раз пра каханне».
13.10. «Зямля — наш агульны дом». Фотаконкурс.
13.15. Сустрэча ў Канцэртнай студыі Астанкіна з пісьменнікам А. Прахановым.
14.30. Рух без небяспекі.
15.00. ТСН.
15.15. Таленты і паклоннікі.
16.15. Сюіта з балета С. Пракоф'ева «Золушка».
16.55. Хвіліны паэзіі.
17.00. Мультфільм «Пчала Мая» (Германія, Аўстрыя). 1-я серыя.
17.35. Міжнародная панарама.
18.20. Мастацкі фільм «Вечны муж» 1-я і 2-я серыі.
21.00. Час.
21.45. КВЗ-91.
23.45. ТСН.
23.55. Да і пасля поўначы.

Другая агульнасаюзная праграма

8.00. Ранішняя гімнастыка.
8.15. Здароўе (з сурдаперакладам).
8.45. «Тры бананы». Мультфільм.
9.00. У свеце жывёл (з сурдаперакладам).
10.30. Відэаканал «Садружнасць». Да Дня абароны дзяцей.
11.30. Відэаканал «Плюс адзінаццаць».
13.30. Відэаканал «Садружнасць».
15.00. Кінасерпанцін. Частка 1-я.
17.00. «Новачаркаскі альбом».
17.40. Рыгор Бакланаў. Прашу слова.
17.55. «Вакол смеху». 1-я частка.
19.00. Кінасерпанцін. Частка 2-я.
20.00. Весткі.
20.15. Добрай ночы, малышы!
20.30. Кінасерпанцін. Частка 3-я.
21.00. Час (з сурдаперакладам).
21.45. Музычная праграма. Вядзе А. Троіцкі.
23.00. Весткі.
23.15. Творчае аб'яднанне «Рэспубліка» прадстаўляе...
23.45. Тэніс. Адкрыты чэмпіянат Францыі.
0.15. «Я цябе ненавіжу». Маст. фільм.

2 чэрвеня, НЯДЗЕЛЯ

Праграма Беларускага тэлебачання

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. Парады ўрача.
9.05. «Чароўная белая ноч». Фільм-канцэрт.
10.05. «Горад на Сырдар'і». Прадстаўляе тэлебачанне Казахстана.
10.25. Канцэрт Дзяржаўнага сімфанічнага аркестра Міністэрства культуры СССР. У праграме — творы І. С. Баха і В. А. Моцарта. Дырыжор — заслужаны дзеяч мастацтваў РСФСР В. Палянскі.
11.40. Якім быць «Золку»? Дабрачынная акцыя — марафон «Стварэнне».
13.00. М. Глінка. «Іван Сусанін». Спектакль Вялікага тэатра оперы і балета БССР.
16.25. «Цуды ў Гусляры». Мультфільм.
16.45. Запрашаем на вячоркі. Выступаюць фальклорныя калектывы Карэліцкага раёна.
17.55. Футбол. «Дынама» (Мінск) — «Спартак» (Масква). У перапынку — Панарама.
19.50. Народны артыст СССР М. Пятроў у Мінску.
20.45. Калыханка.
21.00. Гандбол. Суперфінал за 3-е месца. ЦСКА—СКА (Мінск).
22.05. Крок.

Першая агульнасаюзная праграма

6.30. Раніца. «Спадчына». Дак. фільм.
7.00. Ранішняя зорка.
8.00. ТСН.
8.15. «Формула «С». Конкурс спартыўных сем'яў.
8.45. Тыраж «Спортлато».
9.00. Раным-рана.
10.00. На службе Айчыне.
11.00. Ранішняя забаўляльная праграма.
11.30. У свеце жывёл.
13.00. Сельская гадзіна.
14.00. Музычны кіёск.
14.30. «Ведзі».
15.00. ТСН.
15.15. Рок-урок.
16.15. Канцэрт камернага аркестра «Віртуозы Масквы».
16.30. «Шмат галасоў — адзін свет». «Ведай ворагаў сваіх» (Турцыя).
16.35. Нядзельны канцэрт.
18.10. Уолт Дысней прадстаўляе...
19.00. Мультфільм «Дысананс».
19.50. Маст. фільм «Маленькія страсці».
21.00. Час.
21.45. Футбольны агляд.
22.15. Хранограф.
22.30. Зоркі эстрады — зоркам хакея.
1.00. ТСН.

Другая агульнасаюзная праграма

8.00. На зарадку станавіся!
8.15. «Сон». Дак. фільм. Цыкл «Зямля трывогі нашай».
9.10. Тэлепраграма «Сям'я».
10.15. «Культурныя сталіцы Еўропы» (Італія). Фільм 9-ы «Мілан».
11.30. Нядзельныя маналогі.
11.45. «Дарогу выбраў сам». Мастак Андрэй Паздзееў.
12.25. Інтэркукшоу.
13.30. Тэніс. Адкрыты чэмпіянат Францыі.
14.00. Фільмы рэжысёра Ю. Ледзіна «А навокал тундра», «Аленяня», «На радзіме Кайры», «На аленевай сцяжыне».
15.10. Усесаюзны турнір па пляжнаму валейболу.
15.40. Іграе ансамбль «Эспаньёла».
16.00. «Планета».
17.00. «Аддай фантан». Дак. фільм.
17.25. «Вакол смеху». Частка 2-я.
19.00. Аўтарскае тэлебачанне.
20.15. Добрай ночы, малышы!
20.30. Аўтарскае тэлебачанне.
21.00. Час (з сурдаперакладам).
21.45. Мультфільмы для дарослых.
22.00. К-2 прадстаўляе.
23.00. Весткі.
23.15. Валейбол. Першынство сусветнай лігі. Зборная СССР—зборная Японіі.

Крыжаванка

Перакладзіце на беларускую мову наступныя словы.

Па гарызанталях: 5. Смета. 6. Лепесток. 9. Журнал. 10. Осокорь. 11. Грусть. 12. Известка. 17. Цифра. 18. Метелица. 19. Хоровод. 22. Справка. 23. Завет. 27. Дощечка. 28. Жасмин. 29. Пшено. 32. Подвал, погреб. 34. Сударь. 36. Новость. 37. Ножны. 38. Защитник. 39. Подвиг.

Па вертыкалях: 1. Стадо. 2. Жилец. 3. Белье. 4. Осколки. 5. Апрель. 7. Пряжа. 8. Языковед. 13. Наряд. 14. Басня. 15. Закат. 16. Воздух. 20. Вожжи. 21. Наклон. 24. Прическа. 25. Опушка. 26. Угрызение. 30. Ставня. 31. Защита. 33. Замысел. 35. Закром.

Склаў В. ПІНЧУК.
г. Бабруйск.

АДКАЗЫ НА КРЫЖАВАНКУ, ЗМЕШЧАНУЮ 18 МАЯ

Разам з адказамі на крыжаванку рэдакцыя атрымала шмат віншаванняў са святам 1 Мая, Днём друку, святам Перамогі, Сёмухай. Шчыры дзякуй за ўвагу.

На традыцыйны [illegible] дасылаюць свае адказы нашы даўнія чытачы: Гата Лагун з г. Казловічы Слуцкага раёна, Г. Архіпенка з Мінска, А. Пчолка і Л. Мікуцкая з Маладзечна, М. Нурылычын з в. Вострая Нямецкага раёна, Е. Шышканава з Нясвіжа, М. Ігнацюк з в. Хвайнава Камянецкага раёна і інш.

Але ёсць і навічкі, у прыватнасці Т. Казакова і В. Арцем'ева — работнікі Малецкай участковай бальніцы Бярозаўскага раёна, сям'я Тупікаў і А. Богдан з в. Швабы Лагойскага раёна, Н. Стафановіч з п. Нёман Стаўбцоўскага раёна, В. Біч з Нясвіжа, Г. Сувітава з г. п. Бобр Крупскага раёна, Е. Кендыш з в. Ляцешын Клецкага раёна.

Спадзяёмся, што і наступныя нашы крыжаванкі будуць выклікаць вялікую цікавасць у аматараў гэтага віду адпачынку.

ТЭЛЕБАЧАННЕ

25 мая

Праграма Беларускага тэлебачання

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. «Усе супраць аднаго». Мастацкі фільм. 1-я серыя.
9.55. «Георге Мусця. Адкрыцці». Фільм-канцэрт.
10.35. «Ход канём». Міжнародны дзіцячы шахматны турнір у Мінску.
11.00. Тыдзень планеты.
11.15. Вучымся бізнесу. Вопыт стаўлення рынчачных інфраструктур.
11.55. Дак. фільм «Падводны пошук».
12.05. «Хочаце — верце, хочаце — не!» Вяшчунка Клара. Прадстаўляе Карэльскае тэлебачанне.
13.00. Р. Фрыд. Монаопера «Пісьмы Ван Гога».
14.25. Імя, выкрасленае з энцыклапедыі. Аляксандра Ізмайловіч.
15.05. Тэлевізійны дзіцячы дзень. 1. Літаратурныя сустрэчы. Пісьменнік П. Місько ў вучняў СШ № 156 г. Мінска. 2. Вітаем вас! Выступленне ўдзельнікаў заключнага канцэрта Рэспубліканскага агляду самадзейнасці школ-інтэрнатаў.
16.30. Я і мы. Мастацка-публіцыстычная праграма.
17.30. «Каменная кветка». Мультфільм.
18.00. Адраджэнне. Культурна-асветная праграма.
19.00 Панарама.
19.30. Тэлевізійны дзіцячы дзень. 1. Студыя лаўрэата Дзяржаўнай прэміі СССР І. Я. Міско. 2. Спявае хор «Кантылена».
20.45. Калыханка.
21.05 У час выпрабаванняў. Арэнднае прадпрыемства «Беларусьгуматэхніка» (г. Бабруйск).
21.45. На сесіі Вярхоўнага Савета БССР.

Першая агульнасаюзная праграма

6.30. Дак. фільмы «Каслі», «У Макса ў Кактэбелі».
7.00 «Царэўна-жаба». Мультфільм.
7.30. Рытмічная гімнастыка.
8.00. ТСН.
8.15. Дак. фільм «На зямлі Бібліі» (Венгерскае тэлебачанне).
8.50 Ранішняя забаўляльная праграма.
9.20. Наш сад.
9.50. Ранішняя зорка.
10.50. А. М. Астроўскі. «Жаніцьба Бялугіна». Фільм-спектакль тэатра імя К. С. Станіслаўскага.
13.30. «Бурда модэн» прапануе...
14.00. «Вобраз». Літаратурная перадача для старшакласнікаў.
15.00. ТСН.
15.15. Палітычныя дыялогі. «Хто ёсць хто».
16.30. «Каралеўства Крывых Люстэркаў».
18.00. Міжнародная панарама.
18.45. «Наследніца «пярэваратняў». 1-я і 2-я серыі.
21.00. Час.
21.45. «Шчаслівы выпадак». Сямейная тэлевіктарына.
22.45. «Не люба — не слухай». Гумарыстычна - забаўляльная праграма.
23.45. Прэзентацыя новай пласцінкі А. Сярова на музыку І. Крутога «Ты мяне кахаеш».
0.45. ТСН.

Другая агульнасаюзная праграма

8.00. Ранішняя гімнастыка.
8.20. Мультфільмы «Ішоў трамвай дзесяты нумар», «Тры мядзведзі».
8.45. Руская мова.
9.15. Фільмы рэжысёра М. Сяркова. «Дзе знайсці нявесту», «Першы рух душы», «Горкая рабіна», «Восень. Празрыстая раніца».
10.30. Відэаканал. «Садружнасць» прадстаўляе: Дзень тэлебачання Грузіі; Сацыяльна-грамадскія, эканамічныя і палітычныя праблемы ў матэрыялах з Малдовы, Кіргізіі, Казахстана і Эстоніі.
11.30. Відэаканал «Плюс адзінаццаць».
13.15. Весткі.
13.30. Відэаканал «Садружнасць».
15.00. «Дапамажы сабе сам» Аб іплікатарах Кузняцова.
15.45. «У гасцях у гномаў». Мультфільм.
16.00. «ТБ аб ЦіВі».
17.00. Дзённік з'езда.
17.15. «Місіс СССР — місіс Амерыка». Конкурс.
18.45. Дзіцячы сад.
19.00. Валейбол. Першынство сусветнай лігі. Зборная СССР — зборная Італіі.
20.00. Весткі.
20.15. Добрай ночы, малышы!
20.30. П. І. Чайкоўскі. Рамансы.
21.00. Час (з сурдаперакладам).
21.45. На IV З'ездзе народных дэпутатаў РСФСР. У перапынку (23.00)—Весткі.
23.45. «Выпадак з газетнай практыкі». Мастацкі фільм.

26 мая

Праграма Беларускага тэлебачання

8.45. «Усе супраць аднаго». Мастацкі фільм. 2-я серыя.
9.50. «Карнавал у Венецыі». Тэлефільм.
10.05. «Будзьце здаровымі». Фізкультурна - аздараўленчая праграма.
11.00. Футбол. «Днепр» (Магілёў) — КІМ (Віцебск).
11.50. Запрашальны білет. Выступленне ўзорнага ансамбля танца «Рытмы дзяцінства» г. Роўна.
12.50. Час пісьма.
13.50. Лабірынт. Праграма для тых, хто выбірае прафесію.
14.50. «На сонца вяслую...» Да 80-годдзя паэта В. Віткі.
16.00. Гандбол. СКА (Мінск) — ЦСКА.
17.20. «Прыгоды маленькіх сяброў». Мультфільм.
17.40. Дак. фільм «А дзе мне ўзяць такую песню...»
18.00. Грамадская думка. Праблемы развіцця аэрафлоту рэспублікі. Прымае ўдзел начальнік Беларускага ўпраўлення грамадзянскай авіяцыі Р. К. Фёдараў. Прамая лінія.
19.00. Панарама.
19.30. «А гармонік грае, грае...» Фестываль народных музыкаў Мінскай вобласці.
20.05. Мультфільмы для дарослых «Шчаслівчык», «Парк культуры», «Як Ваня жонку выбіраў».
20.45. Калыханка.
21.00. «Загадка рукі», «Фізікі ў зялёным лабірынце». Навукова-папулярныя фільмы.
21.40. Кантакт. Інфармацыя. Рэклама.
21.55. Крок.

Першая агульнасаюзная праграма

6.30. Раніцай. «Весела на душы». Дак. фільм.
7.00. Ранішняя зорка.
8.00. ТСН.
8.15. Здароўе.
8.45. Тыраж «Спортлато».
9.00. Раным-рана.
10.00. На службе Айчыне.
11.00. Ранішняя забаўляльная праграма.
11.30. Клуб падарожнікаў.
13.00. Сельская гадзіна.
14.00. «Селяніт». Дак. фільм.
14.10. Народныя казкі і прытчы розных краін. «Загадка» (Ірландыя).
14.15. Гэта вы можаце.
15.00. ТСН.
15.15. Фільмы рэжысёра Г. Натансона «Старэйшая сястра».
16.55. Марафон-15.
18.10. Уолт Дысней прадстаўляе...
19.00. Нядзельная кіназала. Мультфільмы «Курыца», «Венера»; навукова-папулярны фільм «Кірыл Тураўскі»; «Начны кашмар». Мастацкі фільм (ЗША).
21.00. Час.
21.45. Канцэрт, прысвечаны Дням славянскай пісьменнасці і культуры. У перапынку (23.15) — Хранограф.
0.45. Футбольны агляд.
1.15. ТСН.

Другая агульнасаюзная праграма

8.00. На зарадку станавіся!
8.15. Мультфільмы.
8.45. Да Дня Афрыкі. «Твары пад маскамі».
9.45. Калаж.
9.50. «Культурныя сталіцы Еўропы». Фільм 8-ы «Прага».
11.00. Індзейскае дваяборства.

Праграма тэлебачання Расіі

11.30. «Сёмуха». Фільм-прапаведзь.
12.25. Невядомая Расія. «Расійскі мецэнат Казанаў».
12.55. Успамінаючы Вярцінскага.
13.15. Весткі.
13.30. «Рэквіем па тэлесеансах». Аб сеансах псіхатэрапеўта А. Кашпіроўскага.
14.45. Педагогіка для ўсіх. На пытанні і пісьмы тэлегледачоў адказвае доктар педагагічных навук І. !. Халеева.
15.15. «Уваскрэсенне». Старадаўнія рускія і цыганскія рамансы.
16.00. Планета. Міжнародная праграма.
17.00. Крымінальны канал. «Зусім сакрэтна».
18.00. Музычная праграма.
18.30. Палітычная праграма.
19.00. Аўтарскае тэлебачанне.
20.15. Добрай ночы, малышы!
20.30. Аўтарскае тэлебачанне.
21.00. Час (з сурдаперакладам).
21.45. «Я сустрэў Вас». Мультфільм для дарослых.

Праграма тэлебачання Расіі

22.00. Свет кіно. «24 кадры ў секунду».
23.00. Весткі.
23.15. Валейбол. Першынство сусветнай лігі. Мужчыны. Зборная СССР — зборная Італіі.

НАДВОР'Е

25 мая

Усход, заход, даўжыня дня:
Мінск — 4.53, 21.20, 16.27; Віцебск — 4.36, 21.17, 16.41; Магілёў — 4.42, 21.09, 16.27; Гомель — 4.46, 21.00, 16.14; Гродна — 5.08, 21.35, 16.27; Брэст — 5.18, 21.27, 16.09.

Сёння ўдзень па рэспубліцы воблачнае з праясненнямі надвор'е, месцамі невялікія кароткачасовыя дажджы. Тэмпература паветра ў Віцебску — 11—13, Магілёве — 12—14, Мінску, Гродна, Гомелі — 13—15, Брэсце — 14—16 градусаў цяпла.

У наступныя двое сутак на большай частцы тэрыторыі дажджы. Тэмпература паветра ўначы — 5—10, удзень — 12—17, па ўсходу да 20 градусаў цяпла.

Л. САНКЕВІЧ,
інжынер-сіноптык.

СОВЕТСКАЯ БЕЛОРУССИЯ
СЁННЯ Ў НУМАРЫ

На IV сесіі Вярхоўнага Савета БССР.
«Як загадае калектыўная мудрасць». На злобу дня.
«Кур'ер планеты». Агляд паведамленняў з-за рубяжа.
Саюзная і рэспубліканская інфармацыя.
«Аблягчылі душу». Актуальная тэма.
Галоўнае — стабілізаваць эканоміку». У парадак дня сесіі Вярхоўнага Савета БССР.
«Нам «насілачныя» не плацяць».. Пісьмо з Мінска.
«Такія багатыя, што не патрэбна другасная сыравіна?» Думка.
«Паглядзіце на сябе збоку...» Дыялогі аб культуры.
«Кругагляд». Факты. Падзеі. Людзі.
Экспрэс-партрэт Васіля Віткі.
«Лідэры ўсё-такі патрэбны». Футбол.
«Рэпарцёр». Тэматычная падборка.
Афіша дня.

Галоўны рэдактар У. Б. НАРКЕВІЧ.

НАШ АДРАС
220041, гор. Мінск, Ленінскі праспект, 77, рэдакцыя газеты «Звязда».

ТЭЛЕФОНЫ: прыёмнай — 32-51-05, аддзела пісьмаў — 32-04-52; 32-41-92, рэкламы і аб'яў — 32-35-91, навін — 32-60-13.

Аўтары апублікаваных матэрыялаў нясуць адказнасць за падбор і дакладнасць фактаў. Іх меркаванні неабавязкова адлюстроўваюць пункт гледжання рэдакцыі.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.

Тыраж 102.822.
Індэкс 63850.
Зак. № 101.

Выходзіць 250 разоў на год.

М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12